

Københavns Kommune

Revisionsberetning for 2009 vedrørende årsregnskabet

15. september 2010

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
1. Indledning	1
2. Revision af årsregnskabet	1
2.1 Årsregnskabet	1
2.2 Konklusion på revisionen	1
2.2.1 Den uafhængige revisors påtegning	2
2.2.2 Uddybning af konklusionen på revisionen - årsregnskabet	4
2.2.3 Uddybning af konklusionen på revisionen – forvaltningsrevision, jf. afsnit 4	8
2.3 Revisionsstrategi	9
2.4 Drøftelser med ledelsen om besvigelser	10
2.5 Væsentlige revisionsområder	10
3. Revisionsbemærkninger	13
3.1 Løn	14
3.1.1 Forretningsgange og interne kontroller	14
3.1.2 Dagpengerefusioner	16
3.1.3 Afstemning af KMD-lønssystemet med KØR	16
3.1.4 Refusion af lærerpensioner	17
3.2 Omkostningsdisponering og udbetalinger	18
3.2.1 Sikkerhed i KØR Betalingssystemet	18
3.2.2 Sikkerhed i KMD Web-Betaling	19
3.2.3 Momsrefusion fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet	20
3.3 KEjd's huslejeopkrævning	21
3.4 Omkostningsbaseret regnskab	22
3.4.1 Tilbagekøbsrettigheder mv.	23
3.4.2 Anlægsaktiver	24
3.4.3 Skyldige feriepenge	24
3.4.4 Tjenestemandspensionsforpligtelse	25
3.5 Generelle it-kontroller	26
3.5.1 Kontroller for den fælles it-infrastruktur	26
3.5.2 Administration af brugeradgange til it-systemer	28
3.5.3 Generelle it-kontroller vedrørende Navision i Teknik- og Miljøforvaltningen	28
3.6 Finans- og regnskabssystemet samt afstemning af finansiel status	29
3.6.1 Afstemninger af balancekonti	29
3.6.2 Systemafstemninger	30
3.6.3 Afstemning og værdiansættelse af tilgodehavender, som er overdraget til Administrativ Borgerservice (ABS)	31
3.6.4 SKAT's inddrivelse af tilgodehavender	32
3.6.5 Økonomistyring og afstemninger vedrørende Navision i Teknik- og Miljøforvaltningen	33
3.6.6 Kontrol- og transaktionsspor	35

3.7 Bevillingsoverholdelse	35
3.7.1 Kontrol af driftsbevillinger	35
3.7.2 Anlægsregnskaber	37
3.8 Servicebesøg/beholdningseftersyn hos decentrale institutioner/centre	37
4. Forvaltningsrevision	39
4.1 Lovpligtig forvaltningsrevision	39
4.1.1 Observationer fra analysen af økonomistyringsniveauet i Københavns Kommune	39
4.1.2 Observationer fra revisionen af kommunens it-anvendelse	39
4.1.3 Observationer vedrørende ledelsestilsyn.	40
4.1.4 Observationer fra sagsgennemgang på områder omfattet af statsrefusion	40
4.1.5 Observationer vedrørende bevillingssystemet	40
4.1.6 Manglende indeksering af huslejeindtægter	41
4.1.7 Konklusion	41
5. Redegørelse for den udførte revision	41
5.1 Skatter, tilskud og udligning	41
5.2 De sociale områder med statsrefusion	42
5.3 Salg af pladser	42
5.4 Øvrige indtægter og udgifter	42
5.5 Balanceposter	42
5.6 Låneoptagelse	43
5.7 Revision af primobalancen	43
5.8 Obligatoriske oversiger til regnskabet	44
5.8.1 Oversigten "Redegørelse for arbejde udført for andre offentlige myndigheder i 2009"	44
5.8.2 Oversigten "Personaleoversigten"	44
6. Øvrige oplysninger	45
6.1 Ledelsens regnskabserklæring	45
6.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet	45
6.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik	46
6.4 Andre opgaver	46
7. Opfølgning på revisionsbemærkninger fra 2008	47
8. Afslutning	48
8.1 Erklæring	48

Revisionsberetning for 2009 vedrørende årsregnskabet

1. Indledning

Vi har afsluttet revisionen af årsregnskabet for 2009 for Københavns Kommune. Omfang og væsentlige observationer samt konklusioner fra revisionen gennemgås i denne beretning. I beretningen gives revisionsbemærkninger til væsentlige forhold.

Kommentarer og forventede revisionsbemærkninger har tidligere været forelagt forvaltningerne i et direktionsnotat til hver forvaltning. Direktionsnotaterne er fremsendt til direktionerne, der har forelagt dem for deres respektive udvalg til efterretning.

I nærværende beretning afgives de endelige revisionsbemærkninger til kommunens besvarelse.

Denne beretning omfatter revisionen af årsregnskabet for 2009. Vi har endvidere afgivet beretninger om sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion, samt om kommunens administration af byfornyelsesområdet for 2009.

2. Revision af årsregnskabet

2.1 Årsregnskabet

Det af os reviderede årsregnskab omfatter årsregnskab (siderne 42 - 60 i årsrapporten) samt Udvalgsregnskaber og obligatoriske oversigter, siderne 3 - 295, der udviser følgende hovedtal:

	2008 mio.kr.	2009 mio.kr.
Udgiftsbaseret resultat, underskud i 2009	224,6	-1.906,4
Omkostningsbaseret resultat, underskud i 2009	1.678,8	-1.499,4
Aktiver	53.779,5	53.624,8
Egenkapital	24.771,7	25.821,9

Borgerrepræsentationen godkendte regnskabet til oversendelse til revisionen den 20. maj 2010.

2.2 Konklusion på revisionen

Som afslutning på revisionen vil vi forsyne kommunens regnskab med nedenstående revisionspåtegning med forbehold. Revisionspåtegningen er todelt. En påtegning vedrørende årsregnskabet og en erklæring vedrørende forvaltningsrevisionen.

2.2.1 Den uafhængige revisors påtegning

Til Borgerrepræsentationen

Vi har revideret årsregnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2009 omfattende årsregnskab (siderne 42 - 60 i årsrapporten) samt Udvalgsregnskaber og obligatoriske oversigter, siderne 3 - 295. Årsregnskabet aflægges efter reglerne i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med Budget- og regnskabssystem for kommuner. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne. Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar og den udførte revision

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført vores revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder, god offentlig revisionsskik og kommunens revisionsregulativ. Disse standarder kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for kommunens udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at udtrykke en konklusion om effektiviteten af kommunens interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Forbehold

Vores gennemgang af posterne i det *omkostningsbaserede regnskab* har vist følgende:

Ved en primokorrektion som følge af manglende indregning af aktiver i 2008 er der fejlagtigt omkostningsført ca. 229 mio.kr. for meget i afskrivninger, da de samlede beregnede akkumulerede afskrivninger er omkostningsført. Endvidere er der omkostningsført anlægsinvesteringer med op til 120 mio.kr. for meget vedrørende investeringer afholdt i 2009, hvor der mangler stillingtagen til hvilke investeringer, der skal aktiveres.

Årets ændring i feriepengegæld er ikke korrekt registreret i den omkostningsbaserede resultatopgørelse, som derfor er påvirket af en manglende omkostning på skønsmæssigt ca. 140 mio.kr., opgjort på baggrund af årets estimerede stigning i den ferieberettigede løn.

Vi tager som følge heraf forbehold for opgørelsen af det omkostningsbaserede resultat. Netto vurderer vi, at de nævnte forhold medfører, at der i det omkostningsbaserede resultat indgår omkostninger med op til 209 mio.kr. for meget.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet, bortset fra virkningen af ovennævnte forbehold, giver et retvisende billede af kommunens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2009 samt af resultatet af kommunens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2009 i overensstemmelse med Budget- og regnskabssystem for kommuner. Det er ligeledes vores opfattelse, at de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Erklæring om udført forvaltningsrevision

I forbindelse med den finansielle revision af kommunens årsregnskab for 2009 har vi foretaget en vurdering af, hvorvidt der for udvalgte områder er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen.

Ledelsens ansvar

Ledelsen har ansvaret for, at der etableres retningslinjer og procedurer, der sikrer, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved kommunens forvaltning.

Revisors ansvar og den udførte forvaltningsrevision

I overensstemmelse med god offentlig revisionsskik har vi for udvalgte områder undersøgt, om kommunen har etableret forretningsgange, der sikrer en økonomisk hensigtsmæssig forvaltning. Vores arbejde er udført med henblik på at opnå begrænset sikkerhed for, at forvaltningen på de udvalgte områder er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Konklusion

Ved den udførte forvaltningsrevision er vi ikke blevet bekendt med forhold, der giver os anledning til at konkludere, at forvaltningen i 2009 på de områder, vi har undersøgt, ikke i al væsentlighed er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

2.2.2 Uddybning af konklusionen på revisionen - årsregnskabet

Denne beretning opsummerer de forhold, som vores gennemgang af kommunens regnskab har givet anledning til. De væsentligste konklusioner er følgende:

Kvaliteten af afstemninger og regnskabsdokumentation, jf. afsnit 3.6

I revisionspåtegningen på regnskabet for 2008 tog Revisionsdirektoratet forbehold for regnskabsposternes dokumentation. Det efterfølgende udredningsarbejdet har vist, at flere poster i primobalancen for 2009 skulle korrigeres. Det drejer sig blandt andet om statusafstemninger i Teknik- og Miljøudvalget, tilgodehavender som er overdraget til Administrativ Borgerservice (ABS) til opkrævning og indrivelse samt poster i det omkostningsbaserede regnskab, jf. afsnit 3.4.

Vi har derfor ved vores revision haft ekstra fokus på kvaliteten af regnskabsopgørelser og afstemninger. Overordnet kan vi konkludere, at forvaltningernes arbejde med forbedring af afstemningsrutinerne i 2009 har haft positiv effekt. Situationen er forbedret tilstrækkeligt til, at de forhold, som gav anledning til forbehold i 2008, i det væsentligste må anses for afklaret. Der vil dog vedvarende være et behov for oplæring i og kvalitetssikring af afstemninger. Der forekommer fortsat afstemninger, hvor kvaliteten ikke er i overensstemmelse med forvaltningernes forretningsgangsbeskrivelse. Disse tilfælde skyldes især manglende eller utilstrækkelig stillingtagen til åbne poster eller differencer samt manglende dokumentation eller henvisning hertil.

Kvalitetssikring af det omkostningsbaserede regnskab, jf. afsnit 3.4

Det omkostningsbaserede regnskab består af det udgiftsbaserede regnskab (bevillingsregnskabet) med tillæg af de omkostningsbaserede poster, som overordnet set udgøres af de store poster i balancen: Anlægsaktiver, tilbagekøbsrettigheder, tjenestemandspensionsforpligtelse og skyldige feriepenge. Vi har konstateret fejl i alle disse poster. Det drejer sig om fejl i beregninger, indregning af for store poster, manglende stillingtagen til ændringer og fejlagtig rettelse af fejl fra tidligere år. Fejlene er efter vores opfattelse et resultat af, at der ikke foretages en tilstrækkelig kvalitetssikring af opgørelserne. Fejlene i balancen har en afledt konsekvens på resultatopgørelsen i det omkostningsbaserede regnskab. Det skal fremhæves, at fejlene ikke har effekt på bevillingsregnskabet.

Fejl i sager om sociale overførsler omfattet af statsrefusion, jf. afsnit 4

Ved vores samlede gennemgang af sager omfattet af statsrefusion har vi konstateret, at 70% af de gennemgåede sager indeholdt væsentlige fejl, heraf 46% med refusionsmæssig betydning.

De refusionsmæssige konsekvenser af de fundne fejl er endnu ikke opgjort, og det er derfor ikke sikkert, at fejlandelen er ensbetydende med beløbsmæssige fejl af samme størrelsesorden. Det er vores vurdering, at den høje fejlandel i de sociale sager indebærer en risiko for økonomiske tab for kommunen.

Den høje fejlandel var også gældende i 2008, og i Socialministeriets decisionsskrivelse for 2008 er vi blevet anmodet om at følge op på følgende forhold:

- Interne kontroller
- Manglende afstemninger
- Personssager på socialområdet (§§ 41 og 42, § 52, § 72, § 100, §§ 109 og 110, samt § 176)

Det er på denne baggrund vores opfattelse, at fejlomfanget i 2009 ikke er nedbragt i denne type sager og i øvrigt, at fejlomfanget ikke er afgrænset til enkelte centre.

Vores nærmere kommentarer fremgår af vores revisionsberetning for 2009 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion med tilhørende bilag, hvoraf vores revisionsbemærkninger til området også fremgår.

De kontraktstyrede enheder - KEjd og Koncernservice, jf. afsnit 3.3, 3.2 og 3.5

KEjd

KEjd administrerer kommunens egne og lejede ejendomme samt varetager anlægs- og vedligeholdelsesopgaver for hovedparten af kommunens ejendomme. Vores gennemgang heraf har givet anledning til en række kommentarer til forretningsgange, anvendelse af it-systemer og afstemningsrutiner, som vi har meddelt forvaltningen. Vi har endvidere afgivet en revisionsbemærkning om manglende indeksregulering af huslejeopkrævning fra eksterne lejere i 2006-2009. Overordnet er det vores vurdering, at der fortsat er behov for opstramning på en række områder. Vi vurderer dog, at den daglige håndtering af øvrige regnskabstransaktioner mv. foretages på acceptabel vis.

Koncernservice

Koncernservice varetager it-drift og bogføring for en stor del af kommunen og er systemejer for blandt andet kommunens økonomisystem KØR. Vores gennemgang af Koncernservices forhold omfatter følgende områder:

Generelle it-kontroller

Generelle it-kontroller er kontroller i relation til drift, sikkerhed og vedligeholdelse af den fælles it-infrastruktur for kommunen. På baggrund af vores revision er det vores vurdering, at de generelle it-kontroller, som Koncernservice har ansvaret for, på en række områder ikke har været hensigtsmæssigt udformet og opretholdt i 2009, og det er samlet set vores vurdering, at de generelle it-kontroller ikke

er fuldt betryggende. Vi er bekendt med, at Koncernservice stadig er en ret ny organisation, og at der siden etableringen er arbejdet med forbedring af sikkerheden. Vi har blandt andet været involveret i kortlægning af kommunens systemer til brug for en sikring af, at der er udpeget en sikkerhedsansvarlig for alle systemer. På baggrund af vores dialog med Koncernservice er der iværksat yderligere aktiviteter, som vi vil følge op på ved vores revision for 2010.

Manuelle og programmerede kontroller i KØR

Vi har gennemgået kontroller i KØR med fokus på processen for registrering og betalinger af omkostninger. Vi har herved identificeret svagheder i relation til kontrol af attestation af omkostninger, funktionsadskillelse med henblik på forebyggelse af fejlagtige udbetalinger og håndtering af kreditnotaer. Som følge heraf vurderer vi, at der på en række områder bør foretages forbedringer, såfremt forretningsgange og interne kontroller skal udgøre et godt fundament til at sikre korrekt registrering af omkostninger samt forebyggelse af besvigelser.

Attestation og anvisning på omkostningsbilag

Vi har fået oplyst, at der i løbet af 2010 og 2011 implementeres elektronisk workflow for omkostninger i alle enheder i kommunen. Det indebærer, at attestation og anvisning på omkostningsbilag skal ske elektronisk, og at der skabes et samlet overblik over hvilke fakturaer, der løbende er under behandling. Herved vil systemet understøtte, at det kun er de berettigede, der kan anvise og attestere, og at det kan overvåges, at der sker rettidig registrering af omkostninger. Det er vores opfattelse, at workflow vil give en forbedret sikkerhed for håndtering af omkostninger og betalinger samt et bedre grundlag for den løbende økonomistyring.

Afstemning af statuskonti for forvaltninger

Koncernservice har overtaget afstemningsopgaven af balancekonti for flere forvaltninger. Forvaltningerne har dog fortsat ansvaret for at overvåge og følge op på afstemningerne. Som omtalt ovenfor er det vores vurdering, at statusafstemningerne generelt har en tilstrækkelig kvalitet. For afstemninger udarbejdet af Koncernservice er det hovedsagelig opfølgningen på afstemningerne, der er utilstrækkelig.

Erklæring fra KMD

Vi har efterspurgt en erklæring fra KMD's revisor til underbygning af sikkerheden i forbindelse med kommunens anvendelse af KMD's systemer. Vi har imidlertid ikke modtaget en specifik erklæring fra KMD vedrørende kontrol og sikkerhed for de it-platforme, som kommunens egne, væsentlige systemer driftes og afvikles på. Vi kan derfor ikke udtale os om, hvorvidt sikkerheden på disse områder er tilstrækkelig, men kan konstatere, at it-sikkerhedsregulativet efter vores opfattelse ikke er efterlevet i 2009 for så vidt angår outsourcingforholdet til KMD. Som følge heraf har vi været nødsaget til at udføre en række kompenserende handlinger for at undersøge, om der ved anvendelsen af systemerne er opstået væsentlige fejl i kommunens regnskab. Revisionshandlingerne er omtalt i afsnittet om generel-

le it-kontroller. Overordnet kan det konkluderes, at vi ikke er stødt på områder, hvor der er opstået væsentlige fejl i regnskabet som følge af fejl i KMD's systemer.

Løn, jf. afsnit 3.1

Koncernservice er ansvarlig for samarbejdet med KMD om outsourcingaftalen for løndrift. Det er vores vurdering, at løndriften i denne sammenhæng er velfungerende. KMD foretager løbende afstemning af balancekontiene på lønområdet, og der sker afklaring af afstemningsposterne. Der udarbejdes imidlertid ikke en samlet afstemning af, om lønomkostninger fra lønsystemet konteres korrekt i kommunens regnskab og til underbygning af, at der sker korrekt indberetning af løn til SKAT. Vi opfordrer til, at disse afstemninger udarbejdes.

De enkelte forvaltninger har ansvaret for udarbejdelse af lokale forretningsgange på lønområdet og sikring af, at forretningsgangene følges. Vi anbefaler imidlertid, at der udarbejdes en fælles, tværgående forretningsgang for hele lønområdet, således at det forebygges, at der anvendes uensartede procedurer og kontroller. Ved revisionen har vi konstateret, at mange enheder ikke kender eller efterlever forretningsgangene. Endvidere har vi konstateret, at mange kontroller ikke dokumenteres. Det medfører, at vi ikke har mulighed for at efterprøve kontrollerne, og hermed at vi ikke kan basere os på dem. Tilsvarende medfører det, at ledelsen ikke har sikkerhed for, at kontrollerne udføres. Det skal dog bemærkes, at vi ved sagsgennemgangen på lønområdet primært konstaterede fejl på lønrefusionsområdet og ikke på lønudbetalinger.

Institutioner og centre, jf. afsnit 3.8

Revisionen af institutioner og centre har vist, at der på en lang række områder er behov for en styrkelse af de daglige rutiner. Vi har mange steder konstateret manglende regeloverholdelse på regnskabsområdet. Vores bemærkninger vedrører medarbejdere med alenefuldmagt til at hæve i banker, personsammenfald mellem kasserer og bogholder, indberetninger til lønportalen og kontrol heraf foretaget af samme person, samt manglende bogføringsmæssig adskillelse af beboermidler fra kommunens midler. Da der samlet set forvaltes betydelige midler decentralt, giver det en risiko for usikker økonomisk forvaltning.

Regnskabsmæssig organisation

Københavns Kommune har på nuværende tidspunkt ikke udarbejdet en systembeskrivelse indeholdende et overblik over de etablerede regnskabsprocesser herunder processernes organisationsmæssige forankring.

Der er således ikke etableret et samlet overblik over de etablerede regnskabsprocesser, processernes organisationsmæssige og faglige forankring samt processernes indbyrdes sammenhæng.

Økonomiforvaltningen har påbegyndt en kortlægning af de væsentligste regnskabsprocesser i KK med henblik på at tilgodese ovenstående forhold. Kortlægningen er en forudsætning for en løbende vurdering samt udvikling og effektivisering af regnskabs- og registreringsprocesserne i Københavns Kommune.

Med henblik på at fastholde overvågningen af regnskabs- og registreringsprocesserne samt den fortsatte faglige udvikling bør det overvejes at etablere en central regnskabsfunktion, der overvåger og fastsætter krav til regnskabsprocessen. Den centrale regnskabsfunktion skal således ikke etableres som en operationel enhed men en enhed, der løbende fastsætter og implementerer faglige krav (myndighedsopgaven) til regnskabsprocessen og tilsikrer, at regnskabs- og registreringsprocesserne forløber effektivt. Funktionen skal tillige på tværs af samtlige forvaltninger etablere et netværk af ledende medarbejdere, der primært beskæftiger sig med bogholderi- og regnskabsmæssige opgaver.

2.2.3 Uddybning af konklusionen på revisionen – forvaltningsrevision, jf. afsnit 4

Forvaltningsrevisionen omfatter vores vurdering af, om der er udvist skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen. På en række områder har vi ved revisionen gjort observationer, som efter vores opfattelse er udtryk for, at forvaltningen ikke er hensigtsmæssigt tilrettelagt. Det drejer sig om følgende områder:

- Vores analyse af økonomistyringsniveauet viste stor variation mellem forvaltningerne
- Som anført ovenfor viste vores gennemgang af it-området, at de generelle it-kontroller på en række områder ikke har været hensigtsmæssigt udformet og opretholdt i 2009
- Manglende huslejeindtægter som følge af manglende indeksering
- På flere områder har ledelsestilsynet ikke en tilstrækkelig kvalitet
- Sagsgennemgangen på det sociale område omfattet af statsrefusion viste en høj fejlandel
- Der har været en række bevillingsafvigelser

Observationerne indikerer, at forvaltningen samlet set ikke er på et tilstrækkelig udviklet niveau for en kommune af Københavns størrelse. Vi skal anbefale, at der ledelsesmæssigt fokuseres på de ovennævnte områder.

Som følge af observationerne har vi overvejet, om forholdene er så alvorlige, at de skal komme til udtryk som et forbehold i vores revisionspåtegning om forvaltningsrevisionen. De nævnte forhold vedrører hovedsagelig mangler i forretningsgange, og medfører derfor en risiko for økonomiske tab eller fejl i regnskabet. Vores sagsgennemgang på de berørte områder har dog ikke afdækket væsentlige fejl eller tab. Vi har derfor samlet set ikke fundet anledning til at konkludere, at forvaltningen på de områder, vi har undersøgt, ikke i 2009 er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

2.3 Revisionsstrategi

Med udgangspunkt i styrelseslovens bestemmelser og revisionsregulativet har vi foretaget en vurdering af revisionsopgavens indhold og omfang. Revisionen er baseret på en forventning om, at der er tilrettelagt et velfungerende internt kontrolsystem og en pålidelig bogføring. Det forventes herved, at det overordnede kontrolmiljø og de organisatoriske rammer understøtter et velfungerende ledelses- og kontrolsystem, og at der på de enkelte aktivitetsområder er beskrevet og implementeret interne kontroller, som reducerer risikoen for væsentlige fejl til et acceptabelt niveau.

Da 2009 er det første år, Deloitte reviderer Københavns Kommune, har vi ved tilrettelæggelsen af revisionen lagt særlig vægt på de basale elementer i kommunens regnskabs- og økonomistyringssystemer. Disse områder omfatter især

- kommunens generelle it-anvendelse herunder de grundlæggende krav til transaktions- og revisionsspor
- kommunens grundlæggende regnskabsrutiner og tilknyttede forretningsgange, herunder afstemningsrutiner
- kommunens væsentligste økonomiske transaktionskæder, herunder
  - lønområdet
  - disponering af omkostninger og anvendelse af betalingssystemer
  - overførsler til personer omfattet af statsrefusion.

Vores gennemgang har vist, at der ikke på alle områder er tilrettelagt velfungerende kontroller. Det omfatter blandt andet generelle it-kontroller, dokumentation for udførte kontroller på lønområdet og kvalitetssikring af det omkostningsbaserede regnskab. På disse områder har vi derfor været nødt til at udvide revisionen, således at omfanget af den stikprøvevise gennemgang af sager, bilag og afstemninger har været større end oprindeligt planlagt. Vores observationer og anbefalinger på de enkelte revisionsområder er gennemgået nedenfor.

Revisionen planlægges og udføres på grundlag af en systematisk risikovurdering, således at hovedvægten lægges på de poster i årsregnskabet, de dele af kommunens regnskabs- og rapporteringssystemer samt øvrige forretningsgange, hvor risikoen for væsentlige fejl er størst.

Ved revisionen efterprøves, om årsregnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere vurderes det, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Revisionen omfatter ikke en gennemgang af samtlige bilag og transaktioner, men udføres ved, at vi ved stikprøver indhenter dokumentation for eller på anden måde får bekræftet bogføringens og årsregnskabet's rigtighed. I forbindelse hermed tester vi de interne kontroller i det omfang, vi finder det nødvendigt for revisionen af årsregnskabet. I henhold til revisionsstrategien gennemgår vi alle væsentlige områder samt andre udvalgte områder. I de kommende år vil vi også fokusere på andre områder. Som følge heraf kan det ske, at vi identificerer fejl på områder, som vi ikke har gennemgået for 2009.

For yderligere redegørelse for revisionens formål, udførelse og omfang, revisors rapportering samt ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor, henvises til vores tiltrædelsesberetning af 24. februar 2009.

2.4 Drøftelser med ledelsen om besvigelser

I forbindelse med planlægning af vores revision har vi forespurgt ledelsen om risikoen for besvigelser (tilsigtede fejl).

Ledelsen har over for os oplyst, at der efter dens vurdering ikke er særlig risiko for besvigelser, og at kommunen har et effektivt kontrolmiljø, der afdækker risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, herunder fejlinformation forårsaget af besvigelser. Ledelsen har oplyst, at der er konstateret enkelte mindre sager om misbrug af kommunens midler, som kommunen har fulgt op på. Herudover har ledelsen ikke kendskab til besvigelser eller igangværende undersøgelser af formodede besvigelser. Vi skal bemærke, at vi ikke under vores revision har konstateret fejl i årsregnskabet som følge af besvigelser.

2.5 Væsentlige revisionsområder

Med udgangspunkt i vores kendskab til kommunen samt en overordnet vurdering af væsentlighed og risiko har vi identificeret de i skemaet oplistede væsentlige revisionsområder. Vi har vægtet betydningen af vores observationer på de enkelte revisionsområder ved hjælp af følgende symboler:

Symbol	Betydning
	Der er tale om graverende forhold, for eksempel i form af en sandsynlig lovovertrædelse eller en væsentlig tabsrisiko.
	Revisionsområdet vurderes som ikke betryggende, og der er behov for skærpet fokus fra ledelsen, da der er behov for væsentlige forbedringer. Afgørende/betydelige forhold, hvor vi anbefaler hurtig handling
	Revisionsområdet vurderes som mindre betryggende, og der er behov for opmærksomhed fra ledelsen, da der er usikkerhed eller behov/mulighed for forbedringer.
	Revisionsområdet vurderes som relativt betryggende, og der er alene behov for forbedringer af mindre væsentlig karakter. Øvrige anbefalinger, herunder forhold der påvirker dagligdags aktiviteter.
	Revisionsområdet har ikke givet anledning til bemærkninger.

Det bemærkes, at vurderingen gælder for det samlede område, således at der for detailområder kan være forhold, der adskiller sig fra den samlede vurdering.

Område	Afsnit	Udgift mio. kr.	Indtægt mio. kr.	Netto mio. kr.	Udgift i % af samlet resultat	Indtægt i % af samlet resultat	Observation	Revisions- bemærk- ninger
<i>Revisionsområder relateret til resultatopgørelsen</i>								
Skatter og udligning	5.1	2.257	-25.111	-22.854	5	64	✓	1 - 5
Løn	3.1	15.838		15.838	39		X	
Omkostningsdisponering og udbetalinger	3.2	12.980		12.980	32		X	6 - 9
Sociale områder med statsrefusion	5.2	8.429	-4.312	4.117	21	11	X	26 - 39
Salg af pladser	5.3		-737	-737		2	✓	
Brugerbetaling	5.4		-1.841	-1.841		5	✓	
Øvrige revisionsområder	5.4	1.566	-7.163	-5.597	4	18	X	10
Udgiftsbaseret resultat				1.906	100	100		
Omkostningsbaseret regnskab	3.4			-407			X	11 - 14
Omkostningsbaseret resultat				1.499				
Område	Afsnit	Mio. kr.		% af i alt		Observation	Revisions- bemærk- ninger	
<i>Revisionsområder relateret til balancen</i>								
Materielle og immaterielle anlæg	3.4		15.254		28	X	12	
Finansielle anlægsaktiver	3.4		32.928		62	!	11	
Omsætningsaktiver	3.6		5.443		10	✓		
Aktiver i alt			53.625		100			
Egenkapital	5.5		25.822		48	!		
Hensatte forpligtelser, herunder pension	3.4		17.964		33	!	14	
Langfristet gæld	5.5		4.667		9	✓		
Kortfristet gæld	3.6		5.172		10	✓	13	
Passiver i alt			53.625		100			
<i>Øvrige revisionsområder</i>								
Generelle it-kontroller	3.5					X	15 - 18	
Finans- og regnskabssystemet samt finansiell status	3.6					X	19 - 21	
Obligatoriske bilag til regnskabet	5.8					!		
Økonomistyring og bevillingssystemet	3.7					!	22 - 24	
Låneoptagelse	5.6					✓		
Kasseeftersyn beholdninger og likvide konti	3.8					!		
Decentrale institutioner servicebesøg/beholdningseftersyn	3.8					!	25	
Revision af primobalancen	5.7					!		

3. Revisionsbemærkninger

Følgende oversigt sammenfatter revisionsbemærkningerne. Efterfølgende i afsnit 3.1 - 3.8 er de fulde bemærkninger angivet med uddybende forklaringer samt med angivelse af, hvilke udvalg hver bemærkning primært vedrører.

I direktionsnotaterne til de enkelte forvaltninger, som er sendt til forvaltningerne i august 2010 og efterfølgende fremlagt for udvalgene, indgår de foreløbige revisionsbemærkninger, som vedrører hvert udvalg. I direktionsnotaternes bilag 2 indgår endvidere en række forhold og kommentarer, som ikke har beretningsmæssig karakter, og som derfor kan behandles administrativt. Direktionsnotaterne er fremsendt til de respektive fagudvalg med direktionernes kommentarer indarbejdet i henhold til den procedure for revisionsrapportering, som er besluttet af Borgerrepræsentationen 11. februar 2010 (fast track).

Direktionerne har som nævnt givet deres foreløbige kommentarer til bemærkningerne heri og herunder angivet hvilke tiltag, der er iværksat samt frister. Vi har ikke gennemgået ledelsens tiltag, men kan generelt anføre, at direktionerne på langt hovedparten af områderne anerkender vores kommentarer og har iværksat eller planlægger at iværksætte tiltag til at imødekomme forholdene. Vi vil følge op herpå under vores revision. Kommunens formelle besvarelse af de endelige revisionsbemærkninger, som fremgår af nærværende beretning, forelægges udvalgene og Borgerrepræsentationen efterfølgende.

Revisionsbemærkninger	Konklusion	Afsnit
Lønområdet	X	3.1
1. Svagheder i forretningsgange og interne kontroller på lønområdet som primært skyldes manglende og/eller utilstrækkelig dokumentation for gennemførte kontroller 2. Manglende specifik kontrol af vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet 3. Tab af dagpengerefusioner, bl.a. som følge af for sen fremsendelse af refusionskrav 4. Manglende afstemning af KMD-lønsystemet med KØR 5. Skønsmæssigt rentetab på 6,5 mio.kr. vedrørende tilskud til lærerpensioner		
Omkostningsdisponering og udbetalinger	X	3.2
6. Mangler i kontrollerne i KØR vedrørende omkostnings- og betalingstransaktioner 7. Risiko for ændring af betalingsoplysninger for Læs-Ind fakturaer i KMD Web-Betaling 8. Risiko for betaling af manuelle fakturaer uden kontrol i KMD Web-Betaling 9. Administrationen af moms bekendtgørelsens "positivliste" er ikke fuldt betryggende		
KEjd's huslejeopkrævning	X	3.3
10. Manglende indeksregulering af eksterne huslejeopkrævninger		

Revisionsbemærkninger	Konklusion	Afsnit
Omkostningsbaseret regnskab	X	3.4
11. Tilgodehavender vedrørende tilbagekøbsrettigheder er overvurderet med 221,6 mio.kr. 12. Fejl i indregning af materielle anlægsaktiver: Hos Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er der indregnet ca. 538 mio.kr. for meget, og hos Børne- og Ungdomsforvaltningen med op til 120 mio.kr. for lidt 13. Ændring i skyldige feriepenge er indregnet forkert i resultatopgørelsen med ca. 140 mio.kr. 14. Tjenestemandspensionsforpligtelsen er skønsmæssigt undervurderet med ca. 120 mio.kr.		
Generelle it-kontroller	X	3.5
15. Mangler i procedurer og politikker 16. Manglende periodisk review af adgange til systemer og data 17. Svagheder i adgangsrettigheder til Navision 18. Manglende formelle change management procedurer i forbindelse med ændringer til Navision		
Finans- og regnskabssystemet samt afstemning af finansiel status	X	3.6
19. Der er ikke foretaget de nødvendige systemafstemninger hos Socialforvaltningen 20. Forældelse af tilgodehavender på parkeringsområdet, som SKAT har til inddrivelse 21. Kontrol- og transaktionsspor mellem KØR og Navision 5.01		
Økonomistyring og bevillingssystemet	X	3.7
22. Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre merforbrug 23. Flere bevillingsafvigelser skyldes væsentlige fejlbogføringer 24. Hos Børne- og Ungdomsforvaltningen er der ikke aflagt anlægsregnskaber over for udvalget siden 2006		
Servicebesøg/beholdningseftersyn decentrale institutioner/centre	!	3.8
25. Ved servicebesøg har der været mange bemærkninger til regeloverholdelsen		
Revisionsbemærkninger som videreføres	!	7

Revisionsbemærkning nr. 26 - 39 fremgår af vores revisionsberetning vedrørende de sociale områder med tilhørende bilag, hvortil der henvises.

3.1 Løn

3.1.1 Forretningsgange og interne kontroller

Revisionen har omfattet vurdering og test af forretningsgangene for anvendelsen af det personaleadministrative system KMD OPUS Løn. Revisionen er baseret på en sammenholdelse mellem systemejers (KS) generelle retningslinjer for anvendelse af systemet og forvaltningernes egen forretningsgangsbeskrivelse på området. Vi har testet følgende væsentlige kontroller:

- Kontrol af indberetning af personstamdata til KMD-lønssystemet
- Kontrol af indberetning af variable løndata til KMD-lønssystemet
- Tilstedeværelseskontrol

- Ledelsesmæssigt tilsyn på lønområdet
- Behandling af fejlkonto vedrørende løn i KØR

Vi har konstateret, at der er udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser for lønområdet i alle forvaltninger, og at de generelt indeholder udførlige beskrivelser af kontroller på en række områder. Det er dog vores vurdering, at der på flere områder bør ske forbedringer i udførelsen af de interne kontroller, idet der er konstateret en række svagheder i den interne kontrol, som kan medføre en risiko for utilsigtede og tilsigtede fejl på lønområdet.

Vi har observeret følgende:

- I strid med forretningsgangsbeskrivelsen foretages kontrol af variable tillæg i flere tilfælde af samme person, som har udarbejdet indberetningen.
- Mange steder foreligger der ikke dokumentation for, at kontrollen af indberetninger af personstamdata og variable løndata samt tilstedeværelseskontrol er udført.
- En del af de forhold, som er omtalt i de generelle retningslinjer om forhold, der skal indarbejdes i forvaltningernes forretningsgangsbeskrivelser, er ikke indarbejdet.
- Flere decentrale enheder har oplyst, at de ikke har kendskab til deres forvaltnings forretningsgangsbeskrivelse
- Der foretages ikke specifikke og dokumenterede interne kontroller til sikring af, at vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet er korrekt beregnet og udbetalt. Ifølge flere forvaltninger kontrolleres disse lønninger på tilsvarende måde som løn til andre medarbejdere i forvaltningerne.
- Ikke alle forvaltninger har gennemført ledelsestilsyn.

De detaljerede observationer er meddelt hver forvaltning i rapporter om gennemgang af forretningsgange og om gennemgang af lønsager.

Svagheder i forretningsgange og interne kontroller på lønområdet

Revisionsbemærkning nr. 1

Prioritet

Vedrører: alle udvalg

Der er konstateret en række svagheder i forretningsgangene på lønområdet, som primært skyldes manglende og/eller utilstrækkelig dokumentation for gennemførte kontroller. Forholdene kan medføre risiko for utilsigtede og tilsigtede fejl i lønudbetalingen. Vi skal henstille, at forvaltningernes kontroller frem over dokumenteres.

Manglende specifik kontrol af vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet

Revisionsbemærkning nr. 2

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget, Børne- og Ungdomsudvalget, Teknik- og Miljøudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget og Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

Der foretages ikke specifikke og dokumenterede interne kontroller til sikring af, at vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet er korrekt beregnet og udbetalt. Det er vores vurdering, at der er en øget offentlig bevågenhed omkring korrekt vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet. Der er derfor risiko for, at selv mindre væsentlige fejl og mangler vil kunne medføre negativ omtale. Vi anbefaler, at der etableres en intern kontrolprocedure, som sikrer en dokumenteret gennemgang af vederlag og løn til Borgerrepræsentationen, direktionerne og ansatte med adgang til lønsystemet.

3.1.2 Dagpengerefusioner

I forbindelse med revisionen af lønsager har vi kontrolleret, hvorvidt kommunen hjemtager dagpengerefusioner i overensstemmelse med reglerne. Vi har observeret, at i en stor andel af de gennemgåede sager har forvaltningerne mistet dagpengerefusion, bl.a. som følge af fejlregistreringer i vagtplansystemet eller for sen anmeldelse af refusionskrav til de ansattes bopælskommuner.

Tab af dagpengerefusioner, bl.a. som følge af for sen fremsendelse af refusionskrav

Revisionsbemærkning nr. 3

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget, Børne- og Ungdomsudvalget, Socialudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget og Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

Proceduren for hjemtagelse af dagpengerefusioner fungerer ikke betryggende, idet refusionskrav ikke fremsendes korrekt og/eller rettidigt. Forholdet medfører, at forvaltningerne går glip af dagpengerefusioner. Vi skal henstille, at der etableres en procedure, som sikrer en rettidig anmeldelse af refusionskrav.

3.1.3 Afstemning af KMD-lønsystemet med KØR

I forbindelse med statusrevisionen har vi efterspurgt en afstemning af løndriftskonti mellem KMD-lønsystemet og KØR. Med undtagelse af Københavns Brandvæsen og Børne- og Ungdomsforvaltningen har forvaltningerne ikke udarbejdet afstemning af løndriftskonti mellem KMD-lønsystemet og KØR. Den manglende totalafstemning af lønsystemets registreringer med finansbogføringen i kommunens regnskabssystem KØR medfører, at der ikke er dokumentation for sammenhængen i dataflowet mellem systemerne samt overblik over de samlede registreringer på kommunens lønkonti.

Manglende afstemning af KMD-lønssystemet med KØR

Revisionsbemærkning nr. 4

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget, Socialudvalget, Sundheds- og Omsorgsudvalget, Teknik- og Miljøudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget og Beskæftigelses- og Integrationsudvalget. Foreslås koordineret af Koncernservice.

Der er ikke foretaget en afstemning af løndriftskonti mellem KMD-lønssystemet og KØR. Den manglende afstemning medfører, at der ikke er dokumentation for sammenhængen i dataflowet mellem systemerne samt overblik over de samlede registreringer på kommunens lønkonti. Vi skal henstille, at der fremover foretages en dokumenteret afstemning.

3.1.4 Refusion af lærerpensioner

Kommunen er berettiget til refusion af omkostninger til visse lærere, som tidligere har været statslige tjenestemænd. Som konsekvens af Revisionsdirektoratets forbehold på opgørelsen for 2007 har Finansministeriet standset den månedsvise udbetaling af statens tilskud til lærerpensioner i slutningen af 2008. På den baggrund har kommunen ifølge det oplyste et tilgodehavende på ca. 64 mio.kr. for 2008 og ca. 288 mio.kr. for 2009. Kommunen er ikke i besiddelse af en samlet specifikation af pensioner, udbetalt til de enkelte modtagere for perioden 1. januar - 31. juli 2008. Kontrol- og transaktionssporet eksisterer således ikke for denne periode. Nævnte forhold har medført, at det har været forbundet med et væsentligt forøget ressourceforbrug at gennemføre revisionen. Det har således været nødvendigt at udvide substansrevisionen i betragteligt omfang. Vi har blandt andet baseret vores erklæring på det af Intern Revision udførte arbejde. Intern Revision har gennemgået og valideret grundlaget for tilskuddet for 2008, og i august 2010 afgav vi revisionspåtegning på opgørelsen for 2008. Såfremt Finansministeriet (Personalestyrelsen) godkender opgørelsen, vil den tilgodehavende refusion blive udbetalt herefter.

Foruden en likviditetsmæssig påvirkning har det manglende tilskud medført et rentetab. Rentetabet afhænger af indskudsformen, men med udgangspunkt i en skønsmæssig indlånsrente vedrørende aftaleindskud på 3% kan rentetabet for 2009 skønsmæssigt opgøres til 6,5 mio.kr.

Skønsmæssigt rentetab vedrørende tilskud til lærerpensioner

Revisionsbemærkning nr. 5

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Finansministeriets tilbageholdelse af tilskud til lærerpensioner for 2008 og 2009 har medført et skønsmæssigt rentetab på 6,5 mio.kr. for 2009. Med henblik på at minimere rentetabet for 2010 anbefaler vi, at opgørelserne for 2009 og 2010 udarbejdes hurtigst muligt.

3.2 Omkostningsdisponering og udbetalinger

3.2.1 Sikkerhed i KØR Betalingssystemet

Vi har gennemgået manuelle og programmerede kontroller i KØR hos Koncernservice. Koncernservice udfører bogføring for udvalgte organisationer i KK - primært centralforvaltningen og betaler leverandører. Hovedparten af bilagene sendes til manuel godkendelse hos de disponerende medarbejdere og returneres med attestations og anvisning til Koncernservice, hvorefter de bogføres. Vi har observeret, at der ikke foretages kontrol hos Koncernservice af, om det er de rette medarbejdere, som har signeret på bilagene. Dette er i overensstemmelse med det pt. gældende ydelseskatalog, men da der er en risiko for fejlagtig signering, anbefaler vi, at kommunen som helhed forholder sig til minimering af denne risiko. Dette kan eksempelvis ske ved, at der foretages stikprøvevis kontrol af korrekt attestations.

I løbet af 2010 og 2011 implementeres workflow på alle niveauer, således at attestations og anvisning på omkostningsbilag skal ske elektronisk. Herved bør systemet sikre, at det kun er de berettigede, der kan anvisning og attestere. Det er dog af stor betydning, at der fastsættes passende beløbsgrænser for, hvad de enkelte medarbejdere har beføjelser til at attestere henholdsvis anvisning for.

Vi har konstateret, at der ikke er etableret kontroller i KØR, som sikrer, at medarbejdere med bogføringsadgang ikke samtidig kan foretage udbetalinger til sig selv ved at benytte de leverandørstamdata, som oprettes i forbindelse med udlægsafregning til medarbejderne. Der foretages kun delvis kompenserende kontrol for dette, idet der i et vist omfang sker stikprøvevis gennemgang af bogføringen. Vi har anbefalet Koncernservice, at der i systemet blokeres for, at medarbejdere kan udbetale til sig selv. Endvidere bør der være en tættere kontrol med andre udbetalinger end løn til kommunens medarbejdere.

Vi har observeret, at kontrollen med brugeradgang til kreditorstamdata hos Koncernservice ikke er fuldstændig. Vi har derudover observeret, at enkelte medarbejdere i Koncernservice med adgang til kreditorstamdata også har adgang til manuel oprettelse af fakturaer og bogføring af fakturaer. Det giver mulighed for, at de pågældende personer kan bogføre omkostninger og vælge betalingsmodtager uden kontrol. Vi har anbefalet, at medarbejdere med adgang til opdatering af stamdata ikke samtidig gives mulighed for at bogføre fakturaer og gennemføre betalinger.

Vi har fået oplyst, at der sker periodisk opfølgning på, og udligning af, åbne kreditnotaer, men har konstateret, at der ikke er etableret formelle procedurer herfor, og at dokumentation for opfølgningen er utilstrækkelig. Det kan medføre, at åbne udeståender ikke bliver afviklet. Vi har anbefalet, at der etableres procedurer herfor.

Mangler i kontrollerne i KØR vedrørende omkostnings- og betalingstransaktioner

Revisionsbemærkning nr. 6

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Under vores gennemgang af registrering og betaling af omkostninger i KØR har vi observeret

- at der ikke foretages kontrol hos Koncernservice af, om det er de rette medarbejdere, der har signeret på bilagene
- at der ikke er etableret kontroller i KØR, der sikrer, at medarbejdere med bogføringsadgang ikke samtidig kan foretage udbetalinger til sig selv
- at kontrollen med brugeradgang til kreditorstamdata hos Koncernservice ikke er fuldstændig
- at der ikke er etableret formelle procedurer for opfølgning på udligning af åbne kreditnotaer.

3.2.2 Sikkerhed i KMD Web-Betaling

Vi har gennemgået manuelle og programmerede kontroller for håndtering af de omkostninger og udbetalinger, der foretages via KMD Web-Betaling, som anvendes i Kultur- og Fritidsforvaltningen. Vi har i forbindelse med gennemgangen konstateret nedenstående væsentlige svagheder i systemerne, som er kommunikeret til ledelsen.

Risiko for ændring af betalingsoplysninger for Læs-Ind fakturaer i KMD Web-Betaling

Revisionsbemærkning nr. 7

Prioritet

Vedrører: Kultur- og Fritidsudvalget

Vi har observeret, at det for alle almindelige brugere af Web-Betaling er muligt at ændre betalingsoplysninger for så vidt angår leverandørfakturaer, der er modtaget via Læs-Ind bureauer.

Det betyder, at der er en risiko for, at der betales til en forkert leverandør eller person, hvad enten dette sker ved en fejl eller ved en besvigelse. Risikoen forøges ved, at den almindelige bruger kan frigive poster til betaling, uden at der er en anden, som godkender, så længe beløbet er under den individuelt fastsatte grænse for, hvornår fakturaen/udbetalingen skal godkendes af en anden.

Vi skal indskærpe, at Web-Betaling bør sættes op, så det kun er en lille gruppe af superbrugere, der får mulighed for at rette betalingsoplysninger, eventuelt kombineret med, at der indsættes en meget lav grænse for, hvornår disse selv kan generere en udbetaling.

Som efterkontrol kan vi anbefale, at der via systemets revisionsspor (standardfunktionalitet i KMD Web-Betaling) gennemføres en alternativ stikprøvevis kontrol af de rettelser, der rent faktisk er foretaget.

Risiko for betaling af manuelle fakturaer uden kontrol i KMD Web-Betaling**Revisionsbemærkning nr. 8****Prioritet****Vedrører: Kultur- og Fritidsudvalget**

Vi har observeret, at det for alle almindelige brugere af Web-Betaling er muligt at generere en manuel udbetaling til en vilkårlig betalingsmodtager, uden at udbetalingen specifikt er godkendt af en anden person. Manuelle udbetalinger skal ifølge forretningsgangen ske via Koncernservice, men det kontrolleres ikke, at dette overholdes.

Vi skal indskærpe, at Web-Betaling bør sættes op, så der altid skal være to sagsbehandlere for at gennemføre en udbetaling (udgift). Alternativt kan der foretages en kontrol af, at forretningsgangen er overholdt, således at udbetalinger altid sker via kasse i Koncernservice.

3.2.3 Momsrefusion fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet

I overensstemmelse med momsbekendtgørelsen refunderes visse udgifter til moms og lønsumsafgift, som indirekte betales af kommunerne via betalings- og tilskudsordninger. De refusionsberettigede udgifter/funktioner fremgår af "positivlisten" til bekendtgørelsen, og denne "positivliste" ændres løbende.

I forbindelse med revisionen af momsopgørelsen for 2009 har vi gjort en række observationer i relation til kommunens refusionsanmeldelse af udgifter omfattet af "positivlisten". De konkrete observationer med tilhørende anbefalinger er detaljeret rapporteret i notat til Koncernservice og vedrører væsentligst:

- Lønsumsandsprocent vedrørende tilskud til busdrift hvor kommunen ikke har hjemtaget refusion for 2007 og 2008, men er berettiget til at hjemtage 28,2 mio.kr. i refusion for begge år
- Moms- og lønsumsandsprocent på sundhedsområdet, hvor kommunen ikke har hjemtaget refusion for 2009, men umiddelbart vurderet er berettiget til at hjemtage minimum 2,4 mio.kr. for 2009
- Moms- og lønsumsandsprocent vedrørende plejefamilier og opholdssteder mv. hvor kommunen ikke har hjemtaget refusion for 2009. Erfaringen fra andre kommuner viser, at der som hovedregel forekommer udgifter, der kan anmeldes til refusion. Eksempelvis har en kommune med ca. 50.000 indbyggere i hovedstadsområdet hjemtaget ca. 2 mio.kr. i refusion for 2009
- Anbefaling om, at den manglende refusion for 2009 og tidligere år berigtiges i momsrefusionsopgørelsen for 2010 i overensstemmelse med forældelsesfristen på 5 år jf. lov nr. 497 af 7. juni 2006.

Administrationen af momsbekendtgørelsens "positivliste" er ikke fuldt betryggende

Revisionsbemærkning nr. 9

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Kommunens administration af momsbekendtgørelsens "positivliste" fungerer ikke betryggende, idet kommunen ikke fuldt ud udnytter muligheden for hjemtagelse af momsrefusion. En stikprøvevis gennemgang viser, at kommunen er berettiget til at hjemtage et tocifret millionbeløb i yderligere momsrefusion.

Vi skal henstille, at den manglende momsrefusion for 2009 og tidligere år opgøres samt berigtiges i 2010, samt at administrationen tilrettelægges, så der fremtidigt hjemtages korrekt momsrefusion.

3.3 KEjd's huslejeopkrævning

KEjd opkræver husleje fra såvel institutioner under Københavns Kommune som fra eksterne lejere i henhold til indgåede lejekontrakter.

Som et helt sædvanligt vilkår i lejekontrakterne er der aftalt en årlig regulering. For eksterne lejere er reguleringen typisk en fast årlig procentsats eller pristalsregulering i henhold til nettoprisindekset.

Manglende indeksregulering af eksterne huslejeopkrævninger

Revisionsbemærkning nr. 10

Prioritet

Vedrører: Kultur- og Fritidsudvalget

I forbindelse med revision af 16 stikprøvevis udvalgte lejekontrakter med eksterne lejere har vi konstateret, at der i ingen af tilfældene er foretaget regulering af lejeløb siden 2006, eller hvis lejeaftalen er indgået senere, siden lejekontraktens indgåelsestidspunkt.

Ud fra stikprøven, som omfatter 16 tilfældigt udvalgte lejeaftaler med eksterne lejere, kan det estimeres, at der i 2009 er opkrævet ca. 6% for lidt i leje som følge af manglende regulering i perioden 2006 – 2009. Lejetabet for 2009 kan anslås til ca. 7 mio.kr., og det akkumulerede tab i perioden 2006 -2009 til ca. 15 mio.kr. Der er skøn forbundet med denne beregning og den er baseret på en forudsætning om, at der ikke er foretaget lejeregulering af nogle af KEjd's lejekontrakter med eksterne lejere. Såfremt der er foretaget lejereguleringer på nogle af lejekontrakterne med eksterne lejere, vil det akkumulerede tab være lavere. Vi har fået oplyst af forvaltningen, at det vurderes, at ca. 30% af lejereguleringerne allerede er opkrævet i forbindelse med genforhandlinger af lejeaftaler, hvorfor det samlede akkumulerede tab skønnes at være ca. 10 mio.kr. Vi har ikke efterprøvet denne oplysning.

Det er vores vurdering, at der er risiko for, at KEjd taber lejeindtægter, og at den nuværende tabte indeksregulering ikke kan opkræves hos lejerne, og således vil akkumuleres fremover indtil tidspunktet, hvor lejemålet kan genforhandles, eller der kommer ny lejer ind.

Vi skal anbefale, at der fastlægges en politik omkring regulering af lejeopkrævning med henblik på at sikre indtægten til Københavns Kommune, herunder at det vurderes, hvorvidt det er muligt at opkræve den manglende indeksregulering af eksisterende lejekontrakter.

KEjd varetager endvidere anlægs- og vedligeholdelsesopgaver for hovedparten af kommunens ejendomme. Vores gennemgang heraf har givet anledning til enkelte kommentarer til forretningsgange, anvendelse af it-systemer og afstemningsrutiner, som vi har meddelt forvaltningen. Overordnet er det vores vurdering, at der fortsat er behov for opstramning på nogle områder. Vi vurderer dog, at den daglige håndtering af regnskabstransaktioner mv. foretages på acceptabel vis.

3.4 Omkostningsbaseret regnskab

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer (anlægskartotek mv.) Vi har herudover foretaget test af kommunens kontrol af, at

- alle væsentlige anlægsaktiver, gældsposter og forpligtelser er medtaget
- alle aktiver og passiver tilhører kommunen og kan henføres til allerede gennemførte transaktioner

- alle beregninger og registreringer foretages i overensstemmelse med kommunens regnskabspraksis
- alle væsentlige regnskabsmæssige skøn er beskrevet og dokumenteret i fornødent omfang.

Som nævnt ovenfor har revisionen af området givet anledning til forbehold i revisionspåtegningen.

3.4.1 Tilbagekøbsrettigheder mv.

Værdien af tilbagekøbsrettigheder på 8.893,5 mio.kr. - der indgår i regnskabsposten langfristede tilgodehavender - er overvurderet med 221,6 mio.kr., idet der indgår tilbagekøbsrettigheder for i alt 443,2 mio.kr., hvor halvdelen tilfalder staten.

Beløbet påvirker balancen, men ikke resultatopgørelsen, hvorfor vi ikke vurderer, at det er så væsentligt, at vi tager forbehold herfor i vores revisionspåtegning.

Der er ikke etableret funktionsadskillelse i sagsbehandlingen vedrørende tilbagekøbsrettigheder, idet behandling af ansøgning, udarbejdelse af tilbud og aflysning af den tinglyste deklaration varetages af samme medarbejder. Vi henstiller, at Økonomiforvaltningen etablerer funktionsadskillelse eller kompenserende kontroller.

Værdiansættelsen af tilbagekøbsrettighederne er ikke beskrevet i kommunens regnskabspraksis. Da værdiansættelsen af tilbagekøbsrettigheder adskiller sig væsentligt fra værdiansættelsen af øvrige langfristede tilgodehavender, og da værdien af tilbagekøbsrettigheder udgør ca. halvdelen af kommunens samlede langfristede tilgodehavender på 17.416,3 mio.kr., anbefaler vi, at regnskabspraksis herfor beskrives.

Tilgodehavender vedrørende tilbagekøbsrettigheder er overvurderet

Revisionsbemærkning nr. 11

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Tilgodehavender i balancen vedrørende tilbagekøbsrettigheder er overvurderet med 221,6 mio.kr., idet statens andel ikke er modregnet. Herudover er forretningsgangen for indtægtsregistreringen ikke baseret på funktionsadskillelse, hvilket øger risikoen for fejl som følge af tilsigtede eller utilsigtede handlinger eller mangler. Vi skal henstille, at overvurderingen rettes i 2010, og at forretningsgangen revurderes. Sluttelig anbefaler vi, at værdiansættelsesprincipperne for tilbagekøbsrettigheder beskrives i kommunens regnskabspraksis, og at den obligatoriske oversigt til regnskabet "Garantier, eventuelrettigheder og forpligtelser" fremover indeholder en omtale af de øvrige rettigheder, som kommunen har vedrørende tilbagekøb, gevinstandele og tilbagekøbssummer mv.

3.4.2 Anlægsaktiver

I forbindelse med gennemgang og afstemning af kommunens anlægskartotek har vi konstateret fejl i tilgang på grunde og bygninger hos Sundheds- og Omsorgsudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget.

Hos Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er der sket en fejlregulering i størrelsesordenen netto 538 mio.kr. ved beregning af regulering af anlægsværdier, jf. revisionsberetningen for 2008. Ved reguleringen er samtidig fejlagtigt konteret ca. 229 mio.kr. for meget i afskrivninger, da de samlede beregnede akkumulerede afskrivninger er omkostningsført. Årsagen til den væsentlige fejlregulering skyldes efter det oplyste, at ejendomsvurderingerne er medtaget for den samlede ejendom og ikke kun servicearealerne, som tilhører kommunen. Den for meget foretagne regulering er oplyst i kommunens regnskabsforklaring, lige som vi tager forbehold herfor i vores revisionspåtegning.

Vi har endeligt konstateret, at der fortsat afskrives på selvejende institutioner, uanset at disse er ophørt driftsmæssigt.

Hos Børne- og Ungdomsforvaltningen er der afholdt anlægsudgifter på anlægsbevillinger for 124 mio.kr., men i det omkostningsbaserede regnskab er der kun indregnet anlægsaktiver for 4 mio.kr. Den manglende aktivering skyldes blandt andet, at der ikke er taget stilling til, om investeringerne opfylder betingelserne for indregning som anlægsaktiver. Virkningen heraf indgår i vores forbehold i revisionspåtegningen.

Fejl i indregning af materielle anlægsaktiver		
Revisionsbemærkning nr. 12	Prioritet	X
Vedrører: Sundheds- og Omsorgsudvalget og Børne- og Ungdomsudvalget		
Materielle anlægsaktiver er indregnet med for høj værdi i balancen. Hos Sundheds- og Omsorgsudvalget er der sket en fejlregulering, således at anlægsaktiver er indregnet med netto 538 mio.kr. for meget. Ved reguleringen er samtidig fejlagtigt konteret ca. 229 mio.kr. for meget i afskrivninger.		
Hos Børne- og Ungdomsudvalget er anlægsaktiver i balancen undervurderet med op til 120 mio. kr. vedrørende investeringer afholdt i 2009, som følge af manglende stillingtagen til hvilke investeringer, der skal aktiveres.		
Vi skal indskærpe, at anlægsoversigten gennemgås, og at der sker en kvalitetssikring af det omkostningsbaserede regnskab, så tilsvarende fejl undgås.		

3.4.3 Skyldige feriepenge

Vi har gennemgået Økonomiforvaltningens opgørelse af skyldige feriepenge. De skyldige feriepenge udgør samlet set 1.901,5 mio.kr. for Københavns Kommune.

Stigningen i feriepengegælden fra 2008 til 2009 udgør 33,0 mio.kr., hvoraf 16,8 mio.kr. kan henføres til fejl i 2008 opgørelsen, der er reguleret over egenkapitalen. De resterende 16,2 mio.kr. burde være omkostningsført i den omkostningsbaserede resultatopgørelse. En bogføringsfejl over egenkapitalen bevirker imidlertid, at der er indtægtsført 1,4 mio.kr. Fejlen påvirker det omkostningsbaserede resultat i positiv retning med 17,6 mio.kr.

Vi anbefaler, at Økonomiforvaltningen fremover foretager en dokumenteret kvalitetssikringsgennemgang af registreringerne.

Som det fremgår af note 15 i årsregnskabet, så indeholder feriepengeopgørelsen for 2008 en række fejl, der ikke har været muligt at opføre, hvorfor reguleringen heraf indgår som en del af forskydningen i 2009.

I tilknytning hertil kan vi bemærke, at det omkostningsbaserede resultat er væsentligt påvirket af denne fejl, idet der skønsmæssigt burde være omkostningsført i størrelsesordenen 140,0 mio.kr. over resultatopgørelsen, da lønnen er steget med 7,22% fra 2008 til 2009 jævnfør tal fra Danmarks Statistik. Vi tager som følge heraf forbehold herfor i revisionspåtegningen.

Ændring i skyldige feriepenge er indregnet forkert i resultatopgørelsen

Revisionsbemærkning nr. 13

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Den omkostningsbaserede resultatopgørelse er skønsmæssigt påvirket af en manglende omkostning på ca. 140 mio.kr. vedrørende årets estimerede stigning i den ferieberettigede løn. Herudover er der en mindre usikkerhed i størrelsen af den opgjorte feriepengegæld, idet feriepengegrundlaget savner en dokumenteret kvalitetssikringsgennemgang, ligesom skyldige feriepenge til fratrådte medarbejdere og medarbejdere, der ikke har ret til løn under ferie, er indregnet i årsregnskabet under regnskabsposten "Kortfristet gæld i øvrigt" mod rettelig "Skyldige feriepenge". Vi henstiller, at der fremover foretages kvalitetssikring af feriepengegrundlaget, og at feriepenge ikke indregnes under regnskabsposten "Kortfristet gæld i øvrigt".

3.4.4 Tjenestemandspensionsforpligtelse

Vi har gennemgået Økonomiforvaltningens opgørelse af tjenestemandspensionsforpligtelsen. Tjenestemandspensionsforpligtelsen udgør samlet set 17.844,5 mio.kr.

Stigningen i tjenestemandspensionsforpligtelsen fra 2008 til 2009 udgør 542,7 mio.kr. Stigningen sammensætter sig af fejl i tidligere års opgørelser, der er reguleret over egenkapitalen, hvilket udgør 1.231,1 mio.kr., og en reduktion på 688,4 mio.kr., som er indtægtsført i den omkostningsbaserede

resultatopgørelse. Reduktionen af forpligtelsen på 688,4 mio.kr. sammensætter sig af udbetalt tjenestemandspension på 953,6 mio.kr. og en modsvarende optjening af pensionsret vedrørende tjenestemandsansatte på 265,2 mio.kr.

Tjenestemandspensionsforpligtelsen er imidlertid behæftet med nogen usikkerhed, idet forvaltningen har opgjort

- at der mangler at blive indregnet 87,4 mio.kr. vedrørende fratrådte tjenestemænd i årene 2008 og 2009 jf. note 12 i årsregnskabet
- at der ikke er indregnet 29,3 mio.kr. vedrørende personer, hvor koden i lønsystemet ikke henføres korrekt til en lønkonto
- at der mangler opgørelse og/eller ændring af forpligtelsen til enkelte medarbejdere i eksterne selskaber samt til overtagne medarbejdere fra staten

Den skønsmæssigt opgjorte undervurdering af tjenestemandspensionsforpligtelsen kan på baggrund af ovenstående estimeres til ca. 120,0 mio.kr.

Ifølge det oplyste vil der blive foretaget en aktuarmæssig genberegning af tjenestemandspensionsforpligtelsen i 2010, hvor ovenstående forhold vil blive korrigeret.

Forholdet påvirker balancen, men ikke resultatopgørelsen, hvorfor vi ikke vurderer at det er så væsentligt, at vi tager forbehold herfor i vores revisionspåtegning.

Tjenestemandspensionsforpligtelsen er undervurderet

Revisionsbemærkning nr. 14

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Tjenestemandspensionsforpligtelsen i balancen er skønsmæssigt undervurderet med ca. 120,0 mio.kr., idet der mangler indregning af forpligtelsen til en række nuværende og tidligere medarbejdere. Vi henstiller, at forpligtelsen tilrettes i 2010.

3.5 Generelle it-kontroller

3.5.1 Kontroller for den fælles it-infrastruktur

Vi har foretaget revision af generelle it-kontroller for Koncernservice og deres aktiviteter i relation til drift, sikkerhed og vedligeholdelse af den fælles infrastruktur for kommunen. Generelle it-kontroller er de kontroller, som er etableret i og omkring kommunens væsentlige it-platforme med henblik på at opnå en velkontrolleret og sikker it-anvendelse og dermed også understøtte kontroller i it-baserede forretningsprocesser.

På baggrund af vores revision er det vores vurdering, at de generelle it-kontroller, som Koncernservice har ansvaret for, på en række områder ikke har været hensigtsmæssigt udformet og opretholdt i 2009, og det er samlet set vores vurdering, at de generelle it-kontroller ikke er fuldt betryggende. Vi har således konstateret følgende væsentlige svagheder i de interne kontroller, der varetages af Koncernservice.

Mangler i procedurer og politikker

Revisionsbemærkning nr. 15

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

- Procedurer for backup og reetablering er ikke dokumenteret i tilstrækkelig grad, og der mangler en formel procedure for periodisk test af, at sikkerhedskopier kan anvendes til at genskabe de originale systemer og data.
- Den systemmæssigt opsatte passwordpolitik, sikkerhedsmæssige logning og de tildelte administratoradgange i kommunens Windows lokalnetværk er på en række områder ikke betryggende, og sikkerheden i Windows netværksmiljøet for de enkelte forvaltninger afviger en del fra hinanden.
- Der er ikke udarbejdet en overordnet og ledelsesgodkendt it-risikoanalyse, som dækker de områder og aktiviteter, der varetages af Koncernservice.
- Der er ikke udarbejdet en it-beredskabsplan for kommunen og for Koncernservice. Beredskabsplanlægningen bør tage udgangspunkt i den ovenfor nævnte it-risikoanalyse.
- Der er ikke udarbejdet en hensigtsmæssig politik for håndtering af logning af it-sikkerhedshændelser i de anvendte netværks- og infrastrukturkomponenter, herunder procedurer for opfølgning og respons på registrerede sikkerhedshændelser.
- Vi har ikke modtaget en specifik erklæring fra KMD vedrørende kontrol og sikkerhed for de it-platforme, som kommunens egne, væsentlige systemer driftes og afvikles på. Vi kan derfor ikke udtale os om, hvorvidt sikkerheden på disse områder er tilstrækkelig, men kan konstatere, at it-sikkerhedsregulativet efter vores opfattelse ikke er efterlevet i 2009 for så vidt angår outsourcingforholdet til KMD.

Vi har fået udleveret KMD's generelle revisionserklæring dækkende alle KMD's kunder, men har ikke kunnet anvende denne i nævneværdig grad til vurdering af kontrol og sikkerhed for de it-platforme, som kommunens egne, væsentlige systemer driftes og afvikles på. Vi har foreslået kommunen at få udarbejdet en specifik erklæring for kommunens systemer driftet hos KMD.

KMD's systemer anvendes især på lønområdet og det sociale område. Som følge af den manglende dokumentation for it-sikkerheden i forbindelse med driften af KMD's systemer har vi udført en række kompenserende handlinger for at undersøge, om der ved anvendelsen af systemerne er opstået væsentlige fejl i kommunens regnskab. Revisionshandlingerne har omfattet:

- Gennemgang af forretningsgange på løn- og socialområdet, herunder hvilke opfølgingsrutiner der findes
- Udvidet substansgennemgang af omkostninger, lønsager og sociale sager
- Kortlægning af hvilke systemer, der leverer regnskabsdata og sikring af, at der er etableret kontroller i forbindelse med overførslen af data
- Afstemning af regnskabsdata leveret fra systemerne med regnskabsdata modtaget i KØR

Resultatet af gennemgangene er meddelt til kommunen ved rapporteringen af de respektive områder. Overordnet kan det konkluderes, at vi ikke er stødt på områder, hvor der er opstået væsentlige fejl i regnskabet som følge af fejl i KMD's systemer.

3.5.2 Administration af brugeradgange til it-systemer

Vi har gennemgået kommunens håndtering af adgang til systemer og data og konstaterer, at disse ikke er formaliseret i tilstrækkeligt omfang - dels i forhold til godkendt procedure, og dels i forhold til dokumentation af rettigheder. Vi har således konstateret, at der ikke for alle tildelte adgange foreligger dokumentation, at der ikke er en fast proces for håndtering af fratrædelser, og at periodisk review af adgange ikke er formaliseret. Disse forhold underbygges endvidere af vores gennemgang af oprettede brugere i Windows lokalnetværket.

Manglende periodisk review af adgange til systemer og data

Revisionsbemærkning nr. 16

Prioritet

Vedrører: alle udvalg

Vi har fået oplyst, at ansvaret for den periodiske revurdering af tildelte rettigheder til brugere er placeret hos de enkelte it-sikkerhedsledere i de respektive forvaltninger og afdelinger.

Den periodiske revurdering af tildelte rettigheder til brugere foretages ikke, eller den dokumenteres ikke. Der er hermed risiko for, at brugernes rettigheder bliver utidssvarende og ikke afspejler deres arbejdsmæssige betingede behov. Vi skal indskærpe, at der foretages periodisk review af adgangsrettighederne.

3.5.3 Generelle it-kontroller vedrørende Navision i Teknik- og Miljøforvaltningen

Vi har foretaget revision af generelle it-kontroller for forvaltningens Navision installation i relation til brugeradministration samt udvikling og vedligeholdelse af brugerprogrammel vedrørende løbende tilpasninger til Navision.

Det er vores vurdering, at de generelle it-kontroller ikke på de nævnte områder har været hensigtsmæssigt udformet og opretholdt i 2009, og det er samlet set vores vurdering, at de generelle it-kontroller ikke er fuldt betryggende. Vi har således konstateret væsentlige svagheder i de interne kontroller, som vi har sammenfattet nedenfor.

Svagheder i adgangsrettigheder til Navision i Teknik- og Miljøudvalget

Revisionsbemærkning nr. 17

Prioritet

Vedrører: Teknik- og Miljøudvalget

Vi har observeret, at tildeling af rettigheder til brugere samt superbrugere til Navision ikke sker på baggrund af formel autorisation, ligesom der ikke er etableret en kontrol, der sikrer, at medarbejdere ved fratrædelse får frataget sine rettigheder til systemer, data og netværk.

Vi skal indskærpe, at tildeling af rettigheder skal ske på baggrund af formelle og dokumenterede autorisationer, og at der ved tiltrædelse gennemføres en konkret risikovurdering af, hvordan brugerens rettigheder til systemet skal håndteres. Vi skal indskærpe, at der i de enkelte centre periodisk foretages en dokumenteret revurdering af tildelte rettigheder.

Manglende formelle change management procedurer i forbindelse med ændringer til Navision

Revisionsbemærkning nr. 18

Prioritet

Vedrører: Teknik- og Miljøudvalget

Vi har konstateret, at der ikke eksisterer formelle change management procedurer i forbindelse med ændringer til Navision, herunder eksisterer der ikke en tilstrækkelig funktionsadskillelse, idet udviklere har adgang til produktionsmiljøet. Utilstrækkelige eller svage procedurer i relation til styring af tilretninger til applikationer øger risikoen for, at ændringer til applikationer sættes i drift uden fornøden kvalitetssikring eller ledelsesgodkendelse, og at applikationer hermed ikke fungerer i overensstemmelse med forvaltningens retningslinjer og behov.

Vi skal indskærpe, at der som udgangspunkt ikke tildeles andet end læse-adgang for udviklere til produktionsmiljøer.

3.6 Finans- og regnskabssystemet samt afstemning af finansiel status

3.6.1 Afstemninger af balancekonti

Vi har gennemgået forvaltningernes afstemninger af balancekonti. Vi foretog en foreløbig gennemgang pr. 30. september 2009, som blev rapporteret til forvaltningerne ultimo 2009/primo 2010. Vi har endvidere gennemgået afstemningerne pr. 31. december 2009.

Ved vores revision har vi stikprøvevis efterprøvet opgørelserne og afstemningernes kvalitet. Overordnet kan vi konkludere, at forvaltningerne har indarbejdet afstemningsloggen i det daglige arbejde. De afstemningsansvarlige har således vurderet den overvejende del af kontiene, og der foretages periodisk ledelsestilsyn. Der forekommer dog fortsat afstemninger, hvor kvaliteten ikke er i overensstemmelse med forvaltningernes forretningsgangsbeskrivelse. Disse tilfælde skyldes manglende eller utilstrækkelig stillingtagen til åbne poster eller differencer samt manglende dokumentation eller henvisning hertil.

Vi vurderer, at forvaltningernes arbejde med forbedring af afstemningsrutinerne har haft stor effekt, men at der vedvarende vil være et behov for oplæring i og kvalitetssikring af afstemninger. Situationen er forbedret så meget, at de forhold, som gav anledning til forbehold i revisionspåtegningen på regnskabet for 2008, må anses for afklaret. Udfordringen for forvaltningerne fremadrettet er at sikre, at alle afstemningsansvarlige leverer de aftalte ydelser, og at dokumentationsmaterialet i afstemningsloggen er kvalitetssikret.

3.6.2 Systemafstemninger

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer, herunder afstemning af fejlkonti.

Vi har konstateret, at Socialforvaltningen ikke foretager gennemgang og eventuel sagsbehandling af posterings, der bogføres uden for fagsystemet, og som fremgår af KØR. Det er oplyst, at der alene foretages en grænsesnitafstemning.

Det er vores opfattelse, at manuelle posterings i KØR er særligt risikofyldte, da de ikke er en del af det løbende ledelsestilsyn og ikke omfattes af de interne kontroller, som er udarbejdet specifik på det sociale område.

Det er på baggrund heraf vores opfattelse, at afstemning af manuelle posterings i KØR er en forudsætning for at kunne anvende KØR's bogføring som grundlag for hjemtagelse af statsrefusion, samt nødvendig for at sikre at der er foretaget korrekt afregning af A-skat, ATP mm.

Der er ikke foretaget de nødvendige systemafstemninger hos Socialforvaltningen

Revisionsbemærkning nr. 19

Prioritet

Vedrører: Socialudvalget

Det er vores opfattelse, at Socialforvaltningen ikke har foretaget de nødvendige systemafstemninger, da det er oplyst, at der alene foretages en afstemning af snitfladen mellem de enkelte fagsystemer og KØR men ikke af manuelle posteringer, der foretages i kommunens økonomisystem.

Da KØR anvendes som grundlag for refusionshjemtagelse anbefaler vi på baggrund heraf, at der udarbejdes en systemafstemning for følgende systemer:

- Underholdsbidrag
- Børneydelser
- KMD-aktiv
- Boligstøtte
- Boliglån
- Pensionssystemet

3.6.3 Afstemning og værdiansættelse af tilgodehavender, som er overdraget til Administrativ Borgerservice (ABS)

På baggrund af Revisionsdirektoratets forbehold på kommunens samlede årsregnskab for 2008 blev Deloitte og Intern Revision anmodet om at vurdere kommunens balancekonti med særlig vægt på værdiansættelse af tilgodehavender. Formålet med analysen var at vurdere den realøkonomiske værdi af kommunens tilgodehavender samt at give anbefalinger til, hvordan der sikres korrekt indregning og værdiansættelse af tilgodehavenderne i kommunens regnskab.

Sammenfattende kan det konstateres, at ABS har udarbejdet de anbefalede specifikationer af tilgodehavender under ABS' forvaltning, og at der er udsendt oplæg til, hvilke nedskrivninger forvaltningerne skal foretage i det omkostningsbaserede regnskab. Proceduren fremgår af kommunens Vejledning til værdiansættelse af tilgodehavender fra december 2009. Forvaltningerne - bortset fra Teknik- og Miljøforvaltningen - har alle anvendt materialet til at foretage afstemning af deres egne registreringer med ABS'. Uoverensstemmelser er dog af tidsmæssige årsager ikke korrigeret.

ABS har opgjort de restancer, som ABS har til opkrævning ved udgangen af 2009, således:

	<u>2008</u> <u>mio.kr.</u>	<u>2009</u> <u>mio.kr.</u>
Restancer i alt	1.229	1.401
Heraf restancer oversendt til SKAT	898	1.003
Bogført værdi efter nedskrivninger efter omkostningsbaserede principper	*)	458
Restancernes bruttoværdi kan specificeres således:		
Forskudsvis udlagte underholdsbidrag	*)	735
Tilbagebetalingspligtig kontanthjælp	*)	341
Øvrige (boliglån, parkeringsafgifter, ejendomsskat mv.)	*)	<u>325</u>
I alt		<u>1.401</u>

*) beløbet er ikke opgjort

Underholdsbidrag inddrives på statens vegne, idet der som følge af statsrefusionen skal ske afregning til staten af alle de indbetalinger, der inddrives. Den reelle værdi for kommunen er derfor 0. For kontanthjælp er der delvis statsrefusion. Den bogførte nettoværdi for kommunen efter nedskrivninger er opgjort til 133 mio.kr.

De øvrige tilgodehavender hos ABS udgør 325 mio.kr. Som nævnt er ABS' oplæg til nedskrivninger ikke bogført i alle forvaltningerne. Det skyldes blandt andet, at Koncernservice ikke har oprettet konti til nedskrivninger. Uanset dette er nedskrivninger bogført i Socialforvaltningen og Sundheds- og Omsorgsforvaltningen. Vi har opgjort de ikke bogførte nedskrivninger på baggrund af ABS' oplæg til 19,8 mio.kr., hvilket ikke er væsentligt for det samlede regnskab.

3.6.4 SKAT's inddrivelse af tilgodehavender

Kommunen har ad flere omgange rettet henvendelse til SKAT om effektiviteten af SKAT's inddrivelse af kommunale krav, blandt andet i form af et møde mellem overborgmesteren og finansministeren. Skatteministeriet anerkender i korrespondancen, at inddrivelsen ikke har været tilstrækkelig effektiv, og at der arbejdes på flere initiativer for at forbedre inddrivelsen. Vi kan tilslutte os behovet for, at kommunen lægger pres på SKAT for at forbedre samarbejdet og inddrivelsen.

ABS har i et notat fra den 6. april 2010 (sagsnr. 2010-47328, dokumentnr. 2010-197519) oplyst om en stikprøvevis gennemgang af tilbagesendte, ikke inddrevne parkeringsafgifter. I notatet skønner ABS, at kommunens samlede tab i 2010 på forældede parkeringsafgifter og rykkergebyrer kan ende på 33,8 mio.kr. Kommunen bør overveje, om der er grundlag for at søge erstatning hos SKAT for tab som følge af forældelse.

Forældelse af tilgodehavender på parkeringsområdet, som SKAT har til inddrivelse

Revisionsbemærkning nr. 20

Prioritet

Vedrører: Kultur- og Fritidsudvalget

Der er risiko for, at tilgodehavender på parkeringsområdet forældes, som følge af SKAT's manglende opfølgning på inddrivelsen. Kommunen bør fortsætte dialogen med Skatteministeriet til sikring af, at inddrivelsen sker så effektivt som muligt og overveje, om der er grundlag for at søge erstatning hos SKAT for tab som følge af forældelse.

Et centralt element i underbygningen af kommunens tilgodehavender er endvidere en afstemning af kommunens registreringer med SKAT's registreringer af tilgodehavender under inddrivelse. ABS har modtaget specifikationer fra SKAT, men de har ikke kunnet afstemmes til ABS' registreringer. Der er hermed fortsat usikkerhed knyttet til de registrerede tilgodehavender. Vi har konstateret, at ABS korresponderer med SKAT om at etablere afstemningsgrundlaget, og at det drøftes hvilke systemer og procedurer, der skal anvendes for at opnå en så administrativt enkel løsning som muligt.

3.6.5 Økonomistyring og afstemninger vedrørende Navision i Teknik- og Miljøforvaltningen

Vi har løbende i 2009 vurderet og fulgt op på forvaltningens interne kontrolmiljø som led i projektet "Projekt God Økonomistyring". Forvaltningens økonomistyring i 2009 har været stærkt påvirket af oprydning- og genopretningsprojektet, bl.a. gennemgang af åbningsbalancen for 2009, som først er endeligt bogført i januar 2010. Som følge af det store oprydningsarbejde, som beskrevet i genopretningsplanen, er der ikke løbende gennem året sket konsekvent afstemning af alle drifts- og statuskonti, hvorfor den økonomiske styring ikke har været på et tilstrækkeligt niveau.

Baseret på vores gennemgang er det vores vurdering, at de i 2009 og 2010 udarbejdede procedurer og rutiner virker fornuftige, og at de ved implementering vil forbedre forvaltningens muligheder for fremadrettet at aflægge retvisende regnskaber. Det skal dog i denne sammenhæng nævnes, at ikke alle forretningsgange og procedurer har været implementeret i 2009, hvorfor vi ikke har kunnet basere vores revision herpå, ligesom der ikke er foretaget en fuldstændig kontrol af, at alle kontrollerne er designet korrekt. De fleste kontroller er først implementeret fuldt ud i første halvår 2010, og arbejdet er i øvrigt ikke færdiggjort for alle væsentlige områder.

Vi har løbende orienteret direktionen omkring vores anbefalinger til at sikre et fornuftigt kontrolmiljø som forudsætning for et retvisende regnskab for forvaltningen. Vi henviser til vores notat af 9. december 2009 omkring midtvejsvurdering af Teknik- og Miljøforvaltningen pr. oktober 2009 samt notat af 8. marts 2010 vedrørende stabil drift 2010 og retvisende regnskab.

På baggrund heraf har Koncernservice udarbejdet en handlingsplan til håndtering af de nævnte udeståender. Vi har i notat af 15. juni 2010 bekræftet, at der med de igangsatte initiativer vil være iværksat

de nødvendige tiltag bortset fra, at medarbejderantal og kompetenceniveau, som matcher de løbende udfordringer, ikke er behandlet i handlingsplanen, men er genstand for løbende vurdering, herunder drøftelser med Koncernservice.

Vi kan af beslutningsreferatet af den 21. juni 2010 konstatere, at der er vedtaget en revideret handlingsplan, og at Koncernservice skal udarbejde en detaljeret handlingsplan med løsningsbeskrivelse og økonomi i juli, så TMF kan give sin endelig accept inden 1. august 2010. Koncernservice vil herefter implementere løsningen inden 31. december 2010. På denne baggrund må det konstateres, at der med virkning for 2010 ikke kan forventes etableret sikker drift.

Forvaltningen har ikke et tilstrækkeligt effektivt kontrol- og transaktionsspor vedrørende moms- og kreditorposter mellem KØR og Navision 5.01, der lever op til forudsætningerne beskrevet i kapitel 7 i Kasse- og regnskabsregulativet samt god bogføringsskik, jf. kapitel 7.0 Bogføring, regnskab og revision i Budget- og regnskabssystem for kommuner. I forhold til transaktionssporet er det et krav, at forvaltningen kan sikre, at forvaltningen til enhver tid kan kontrollere, at alle registreringer er medtaget i regnskabet samt hvilke registreringer, regnskabets enkelte poster er sammensat af. I forhold til kontrolspor forstås de oplysninger, der verificerer grundlaget for de enkelte registreringer.

Problemstillingen gælder alene for moms- og kreditorposter overført fra 8 centre på Navision 5.01 til KØR, svarende til ca. 25 % af posterne i forvaltningens samlede regnskab.

Kontrol- og transaktionsspor mellem KØR og Navision 5.01

Revisionsbemærkning nr. 21

Prioritet

Vedrører: Teknik- og Miljøudvalget

Forvaltningen har i 2009 anvendt betydelige ressourcer på at efterleve bestemmelserne i Kasse- og regnskabsregulativet vedrørende krav til kontrol- og transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR. En uvildig undersøgelse har således påvist, at der er et transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR, men at det kræver teknisk indsigt i KØR og er ressourcemæssigt krævende at dokumentere og fremfinde. Kontrol- og transaktionssporet anvendes som følge heraf pt. ikke i den løbende drift. Vi har ikke på nuværende tidspunkt foretaget gennemgang heraf.

Forholdet er mindre betryggende og er ikke forvaltningsmæssigt forsvarligt, hvorfor vi anbefaler fortsat skærpet opmærksomhed fra ledelsen, herunder implementering af løsninger til sikring af transaktionssporets kvalitet i overensstemmelse med bestemmelserne i Kasse- og regnskabsregulativet samt god bogføringsskik i øvrigt.

3.6.6 Kontrol- og transaktionsspor

Kommunens Kasse- og regnskabsregulativ samt Budget- og regnskabssystem for kommuner stiller krav om et kontrol- og transaktionsspor for alle regnskabsområder. Vi har foretaget en gennemgang af væsentlige systemer, som leverer regnskabsdata til KØR, for at vurdere om der er et velfungerende grænsesnit og dermed kontrol- og transaktionsspor mellem systemerne.

Ovenfor i afsnit 3.6.5 er omtalt, at vi finder kontrol- og transaktionsspor ved dataoverførsler mellem KØR og Navision i Teknik- og Miljøforvaltningen utilstrækkeligt. I afsnit 3.1.4 er omtalt, at kommunen ikke er i besiddelse af en samlet specifikation af pensioner, udbetalt til de enkelte modtagere for perioden 1. januar - 31. juli 2008. Kontrol- og transaktionssporet eksisterer således ikke for denne periode. Vi har fået oplyst, at sporet er dokumenteret for de efterfølgende perioder. For de øvrige systemer, som vi har gennemgået, vurderer vi at kontrol- og transaktionssporet mellem fagsystemerne og KØR er tilstrækkeligt.

3.7 Bevillingsoverholdelse

3.7.1 Kontrol af driftsbevillinger

Vi har foretaget gennemgang og test af, hvorvidt de udmeldte regler for budgetopfølgning er overholdt, herunder at der er indhentet behørig tillægsbevillinger, og der i forbindelse med regnskabsafslutningen er afgivet tilstrækkelige regnskabsforklaringer, hvor der er konstateret væsentlige afvigelser i forhold til budgettet. Vi har konstateret følgende væsentlige merforbrug:

Udvalg	Bevilling	Type	Forbrug i mio.kr.	Merforbrug mio.kr.
Økonomiudvalget	Fælles Ramme Puljer	Rammebelagt driftsområde	144,6	25,5
Børne- og Ungdomsudvalget	Dagtilbud	Efterspørgselsstyret service	3.823,1	50,1
	Undervisning	Efterspørgselsstyret service	2.794,3	16,4
	Specialundervisning	Efterspørgselsstyret service	727,8	29,0
Sundheds- og Omsorgsudvalget	Sikringsydelse	Efterspørgselsstyrede overførsler	187,0	32,1
Socialudvalget	Handicappede	Efterspørgselsstyret service	1.189,2	25,9
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget	Efterspørgselsstyrede overførsler	Efterspørgselsstyrede overførsler	2.553,6	30,1

I henhold til styrelseslovens formelle regelsæt må ingen udgift afholdes uden fornøden bevilling. Lovens fastsætter også, at foranstaltninger, der er påbudt ved lov eller anden bindende retsforordning, om fornødent kan iværksættes uden kommunalbestyrelsens forudgående bevilling, men bevilling må da indhentes snarest muligt.

Finansposter

Ovennævnte oversigt omfatter ikke bevillinger til Finansposter. Vi har i forbindelse med vores gennemgang af afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal observeret, at der i alle udvalgsregnskaber er væsentlige afvigelser på finanspostbevillingerne.

Vi skal henstille, at der i kommunen sker en øget fokus på bevillingen Finansposter for så vidt angår budgettering, budgetopfølgning og regnskabsaflæggelse.

Det er en væsentlig opgave for os som revisorer at efterprøve, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger. Vi skal vurdere regnskabsforklaringer til afvigelser mellem den samlede bevilling og det regnskabsmæssige forbrug og normalt gøre bemærkning til væsentlige afvigelser. Som følge heraf afgives en bemærkning om overtrædelse af det formelle regelsæt.

Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre merforbrug

Revisionsbemærkning nr. 22

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget, Børne- og Ungdomsudvalget, Sundheds- og Omsorgsudvalget, Socialudvalget og Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre merforbrug, ligesom der ikke er blevet indhentet tillægsbevilling hos Borgerrepræsentationen. Vi skal indskærpe, at der sikres overholdelse af bevillingerne.

Regnskabsforklaringer

De aflagte regnskabsforklaringer forekommer efter vores vurdering grundige og dækkende. Imidlertid angives det i flere regnskabsforklaringer, at mer- eller mindreforbrug delvis skyldes bogføringsfejl, som ville have reduceret bevillingsafvigelsen, hvis de var rettet i tide. Årsafslutningsprocessen bør tilrettelægges, så væsentlige afvigelser identificeres og rettes i tide.

Flere bevillingsafvigelser skyldes væsentlige fejlbogføringer

Revisionsbemærkning nr. 23

Prioritet

Vedrører: Børne- og Ungdomsudvalget

Flere bevillingsafvigelser skyldes væsentlige fejlbogføringer, som ikke er rettet inden regnskabsafslutningen. Forholdet medfører, at bevillingsopfølgningen ikke er retvisende. Revisionsbemærkningen for 2008 med en henstilling om, at budget og bogføring registreres korrekt på funktionerne inden for de enkelte bevillinger, videreføres derfor. Vi skal endvidere henstille, at afslutningsprocessen tilrettelægges, så væsentlige afvigelser identificeres og rettes i tide.

3.7.2 Anlægsregnskaber

Det fremgår af Kasse- og regnskabsregulativets bilag vedrørende anlægsregnskaber, at aflæggelsen af anlægsregnskaber skal ske senest ved udgangen af det regnskabsår, anlægget er færdiggjort jf. Budget- og regnskabssystem for kommuner.

For Børne- og Ungdomsforvaltningen er det oplyst, at der ikke er udarbejdet forklaringer til anlægsbevillinger siden 2006. Der er udarbejdet 7-8 anlægsregnskaber, som ikke er behandlet af fagudvalget. Det er dog oplyst, at de årlige rådighedsbeløbsbevillinger ikke har været overskredet, og at det drejer sig om mange små bevillinger.

Forholdet medfører, at reglerne i Kasse- og regnskabsregulativets bilag vedrørende anlægsregnskaber ikke overholdes og dermed mangler udvalgets stillingtagen til de afsluttede anlægsarbejder.

Hos Børne- og Ungdomsforvaltningen er der ikke aflagt anlægsregnskaber over for udvalget siden 2006

Revisionsbemærkning nr. 24

Prioritet

Vedrører: Børne- og Ungdomsudvalget

Der er ikke aflagt anlægsregnskaber over for udvalget siden 2006. Anlægsregnskaberne skulle være aflagt senest sammen med hvert års udvalgsregnskab. Forholdet medfører, at reglerne i Kasse- og regnskabsregulativets bilag vedrørende anlægsregnskaber ikke overholdes. Vi skal henstille, at anlægsregnskaberne aflægges rettidigt.

3.8 Servicebesøg/beholdningseftersyn hos decentrale institutioner/centre

Vi har foretaget 48 uanmeldte besøg hos decentrale institutioner og centre, hvor vi har gennemgået:

- Likvide beholdninger
- Lønadministration
- Omkostningsbilag
- Anlægsaktiver
- Fuldmagtsforhold
- Bogføringsrutiner

Besøgenes formål er at undersøge, om institutionernes økonomifunktion varetages betryggende og i overensstemmelse med gældende regler for kommunen og for forvaltningerne. Besøgene supplerer de kasseeftersyn, som Koncernservice gennemfører og det ledelsestilsyn, som forvaltningerne selv foretager. Alle besøg afsluttes med udarbejdelse af en besøgsrapport til institutionen/centeret, som forvaltningen har modtaget kopi af til opfølgning. De væsentligste observationer kan sammenfattes således:

I henhold til Kasse- og regnskabsregulativets bilag om kassevirksomhed skal der være 2 personer om at disponere. I en række tilfælde fandt vi, at der var medarbejdere med alenefuldmagt til at hæve i banker. Vi har indskærpet, at disse fuldmagter bør trækkes tilbage.

Vi har i flere tilfælde konstateret, at der er personsammenfald mellem kasserer og bogholder. Tilsvarende har vi i flere tilfælde konstateret, at indberetninger til lønportalen og kontrol heraf var foretaget af samme person. Personsammenfaldet medfører, at én person kan indtaste og kontrollere egne indtastninger. Det giver risiko for besvigelser, og at både tilsigtede og utilsigtede fejl ikke opdages.

I flere tilfælde, hvor kommunen administrerer beboernes midler, foreligger der ikke værgeaftale/administrationsaftale. Endvidere bogføres beboernes midler ikke i alle tilfælde på særskilte konti. Dette er i strid med kommunens retningslinjer, og den manglende registrering medfører risiko for, at beboernes midler ikke kan opgøres nøjagtigt.

De mange bemærkninger giver enkeltvis ikke anledning til risiko for væsentlige fejl i regnskabet, og giver derfor ikke hver især anledning til revisionsbemærkninger. Men omfanget af bemærkninger tegner et billede af, at der for mange institutioner ikke er et tilstrækkeligt kendskab til reglerne på regnskabsområdet.

Ved servicebesøg har der været mange bemærkninger til regeloverholdelsen

Revisionsbemærkning nr. 25

Prioritet

Vedrører: alle udvalg

Vores servicebesøg/beholdningseftersyn hos decentrale institutioner/centre har i mange tilfælde medført bemærkninger til manglende regeloverholdelse på regnskabsområdet. Da der samlet set forvaltes betydelige midler decentralt, giver det en risiko for usikker økonomisk forvaltning.

For selvejende institutioner med driftsoverenskomst har vi gennemgået forvaltningernes processer og dokumentation for regnskabs gennemgang, herunder gennemgang af rapporteringen fra institutionernes revisorer. For Sundheds- og Omsorgsforvaltningen var forvaltningens regnskabskontrol endnu ikke afsluttet for 2008, hvorfor vores gennemgang heraf afventer forvaltningens gennemgang. Hos Socialforvaltningen har flere afdelinger ligeledes ikke udført regnskabs gennemgang. Vi har henstillet, at regnskabs gennemgangen foretages hurtigere efter udløbet af hvert regnskabsår. Børne- og Ungdomsforvaltningen har foretaget regnskabs gennemgang. Her har vi anbefalet, at det påses, at institutionernes revisorer foretager beholdningseftersyn i de tilfælde, hvor der er krav om det, samt at der udarbejdes en forretningsgang for forvaltningens tilsyn med tilskud til institutioner.

4. Forvaltningsrevision

4.1 Lovpligtig forvaltningsrevision

Forvaltningsrevisionen har omfattet vores vurdering af, om der er udvist skyldige økonomiske hensyn, og at der er disponeret i overensstemmelse med de overordnede målsætninger således, som de er udtrykt blandt andet i de vedtagne bevillinger og i budgetforudsætningerne.

Den lovpligtige forvaltningsrevision er udført som en integreret del af den løbende finansielle revision.

Vi har baseret vores konklusion om skyldig økonomisk hensyntagen ved forvaltningen på vores gennemgang af kommunens økonomistyring og interne kontrolsystem, supplerende analyser og observationer fra den finansielle revision.

Vores revision har givet anledning til følgende observationer vedrørende den økonomiske forvaltning:

4.1.1 Observationer fra analysen af økonomistyringsniveauet i Københavns Kommune

Som et led i etableringen af vores kendskab til Københavns Kommune har vi i forbindelse med etableringen af revisionen gennemført en temperaturmåling af økonomistyringsniveauet i kommunens enkelte forvaltninger. Formålet med analysen var at identificere og vurdere styrker og svagheder i forhold til de enkelte forvaltningers økonomiske styring. Analysen var baseret på interview samt review af underliggende dokumentation, og fokuserede på samspillet mellem forvaltningsniveauet og det decentrale niveau. Analysen blev afrapporteret i en rapport til hver forvaltning i juni 2009. Hver rapport resulterede i en vurdering af modenhedsniveauet for økonomistyringen samt en række anbefalinger.

Temperaturmålingen viste en stor variation i økonomistyringsniveauet mellem de enkelte forvaltninger, og sammenfattende var vurderingen, at der på en række områder var behov for en udvikling af økonomistyringsniveauet.

4.1.2 Observationer fra revisionen af kommunens it-anvendelse

Som det fremgår ovenfor har revisionen af kommunens it-anvendelse givet anledning til kritiske bemærkninger, herunder

- at der ikke er etableret kontroller i KØR, som sikrer, at medarbejdere med bogføringsadgang ikke samtidig kan foretage udbetalinger til sig selv jf. afsnit 3.2
- at kontrollen med brugeradgang til kreditorstamdata hos Koncernservice ikke er fuldstændig jf. afsnit 3.2
- at der er mangelfulde kontroller ved anvendelse af KMD web-betaling jf. afsnit 3.2.2

- at der ikke eksisterer et tilstrækkelig effektivt kontrol- og transaktionsspor ved dataoverførsler mellem KØR og Navision
- at de generelle it-kontroller, som Koncernservice har ansvaret for, på en række områder ikke har været hensigtsmæssigt udformet og opretholdt i 2009 jf. afsnit 3.5

Etablering af en hensigtsmæssig og velkontrolleret it-anvendelse er en grundlæggende forudsætning for etableringen af pålidelige rapporterings- og kontrolsystemer. Derfor er det vores vurdering, at de konstaterede svagheder i kommunens it-anvendelse også påvirker sikkerheden i kommunens økonomiske forvaltning omend indirekte

4.1.3 Observationer vedrørende ledelsestilsyn.

Vi har observeret en manglende kvalitet af det ledelsestilsyn, som er tilrettelagt i kommunen, og som indgår som en central del af kommunens interne kontrolsystem. De væsentligste områder omfatter:

- Ikke alle forvaltninger har gennemført ledelsestilsyn på lønområder jf. afsnit 3.1
- Det er vores opfattelse, at ledelsestilsynet i Socialforvaltningen for 2009 ikke i tilstrækkelig grad har forebygget, opdaget og korrigeret fejl i den løbende drift jf. revisionsberetning for 2009 vedrørende Sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion afsnit 3.
- Servicebesøg hos institutioner har vist, at der mange steder mangler kendskab til forretningsgange på regnskabsområdet, hvilket delvis skyldes mangler i ledelsestilsynet.

4.1.4 Observationer fra sagsgennemgang på områder omfattet af statsrefusion

Ved vores samlede gennemgang af sager omfattet af statsrefusion har vi konstateret, at 70% af de gennemgåede sager indeholdt væsentlige fejl, heraf 46% med refusionsmæssig betydning.

De refusionsmæssige konsekvenser af de fundne fejl er endnu ikke opgjort, men det skal fremhæves, at fejlændelen ikke er ensbetydende med beløbsmæssige fejl af samme størrelsesorden.

Det er vores vurdering, at den høje fejlændel i de sociale sager indebærer en risiko for økonomiske tab for kommunen.

4.1.5 Observationer vedrørende bevillingssystemet

Som det fremgår af afsnit 3.7, har vi vedrørende bevillingssystemet observeret:

- at flere forvaltningers økonomistyring ikke har været tilstrækkelig til at hindre merforbrug
- at flere bevillingsafvigelser skyldes væsentlige fejlboekføringer
- at hos Børne- og Ungdomsforvaltningen er der ikke aflagt anlægsregnskaber over for udvalget siden 2006

4.1.6 Manglende indeksering af huslejeindtægter

I forbindelse med revision af lejekontrakter med eksterne lejere har vi konstateret, at der i stikprøven ikke er foretaget regulering af lejebeløb siden 2006, eller hvis lejeaftalen er indgået senere, siden lejekontraktens indgåelsestidspunkt, jfr. afsnit 3.3.

4.1.7 Konklusion

Observationerne indikerer, at forvaltningen samlet set ikke er på et tilstrækkelig udviklet niveau for en kommune af Københavns størrelse. Vi skal anbefale, at der ledelsesmæssigt fokuseres på de ovennævnte områder.

Som følge af observationerne har vi overvejet, om forholdene er så alvorlige, at de skal komme til udtryk som et forbehold i vores revisionspåtegning om forvaltningsrevisionen. De nævnte forhold vedrører hovedsagelig mangler i forretningsgange, og medfører derfor en risiko for økonomiske tab eller fejl i regnskabet. Vores sagsgennemgang på de berørte områder har dog ikke afdækket væsentlige fejl eller tab. Vi har derfor samlet set ikke fundet anledning til at konkludere, at forvaltningen på de områder, vi har undersøgt, ikke i 2009 er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

5. Redegørelse for den udførte revision

Ved vores rapportering i denne beretning er der alene foretaget en overordnet beskrivelse af revisionen for de enkelte områder. Der er ikke specifikt redegjort for de revisionshandlinger, vi har foretaget under de enkelte områder. I direktionsnotaterne er der redegjort nærmere for revisionshandlingerne. For de områder, som har givet anledning til bemærkninger, er disse anført ovenfor. Nedenfor er kortfattet omtalt revisionen på de områder, som ikke har givet anledning til revisionsbemærkninger.

5.1 Skatter, tilskud og udligning

Tilskud og udligning er sammenholdt med de af Indenrigs- og Sundhedsministeriet udarbejdede opgørelser. Endvidere er kommunens person- og selskabsskatteindtægter sammenholdt med de fra SKAT modtagne opgørelser.

5.2 De sociale områder med statsrefusion

Vores revision af de sociale områder har blandt andet omfattet en gennemgang af sagsbehandlingen og refusionsanmeldelserne og er udført i overensstemmelse med ressortministeriets retningslinjer, jf. særskilt beretning herom. Heri indgår revisionsbemærkninger til revisionen af områderne.

5.3 Salg af pladser

Vi har gennemgået takstberegningerne og procedurene for opkrævning af takster hos Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Børne- og Ungdomsforvaltningen samt Socialforvaltningen. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har i regnskab 2009 oppebåret 120,0 mio.kr. for salg af pladser. Der er tale om plejehjemspladser i medfør af den i lovgivningen fastsatte adgang til frit valg af en plejebolig. Socialforvaltningen har oppebåret 250,2 mio.kr. for salg af pladser i institutioner og tilbud, som for største-parten vedrører social- og specialundervisning for voksne.

Gennemgangen af takstberegningerne har givet anledning til en række bemærkninger af principiel og konkret karakter, som vi har meddelt forvaltningerne. Vi er dog af den opfattelse, at indvirkningen af uklarhederne for den faktiske takstberegning er af mindre beløbsmæssig betydning.

Procedurene for opkrævning er efter vores vurdering velfungerende, men vi har konstateret, at der ikke er udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse for den samlede transaktionskæde fra visitationen til den endelige opkrævning af institutionspladsen. Vi har derfor anbefalet forvaltningerne, at der udarbejdes en samlet forretningsgang for opkrævning af institutionspladser, herunder beskrivelse af nødvendige kontrolforanstaltninger og valide belægningstal.

5.4 Øvrige indtægter og udgifter

Kommunens øvrige udgifter og indtægter er sammenholdt med årets budget og forudgående års regnskabstal, og større afgivelser er stikprøvevis undersøgt. Indtægterne er herudover analyseret og indgår i rotationsplan, hvor vi stikprøvevis foretager test af forretningsgange, interne kontroller og bilag.

5.5 Balanceposter

Revisionen af aktiverne og passiverne i balancen har omfattet en gennemgang af opgørelsesmetoderne og dokumentationen for de omkostningsbaserede poster samt en stikprøvevis gennemgang af afstemninger og dokumentation for tilgodehavender og gældsposter. I afsnit 3.4 er bemærkningerne til de omkostningsbaserede poster anført. Revisionen af disse har givet anledning til revisionsbemærkninger og forbehold i påtegningen. I afsnit 3.6.1 er det omtalt, at afstemningerne af tilgodehavender og gældsposter generelt er tilfredsstillende.

Vi har endvidere gennemgået bevægelserne på egenkapitalen. Disse er specificeret i note 11 til årsregnskabet. Som omtalt i afsnit 5.7 om gennemgangen af primobalancen omfatter flere af årets bevæ-

gelses rettelselser af balanceposter vedrørende 2008. Vores kommentarer til de reguleringer, som vedrører de omkostningsbaserede poster, er anført afsnit 3.4.

5.6 Låneoptagelse

Vi har stikprøvevist påset, at reglerne i lånebekendtgørelsen er overholdt. Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

5.7 Revision af primobalancen

Da vi er nye revisorer for kommunen fra 2009, har vi foretaget gennemgang af balancen pr. 1. januar 2009 (svarende til regnskabet pr. 31. december 2008) med henblik på at vurdere, om primobalancen indgår korrekt i regnskabet for 2009. Revisionen af primobalancen er udført ved at gennemgå Revisionsdirektoratets revision af balancen for 2008. Ved gennemgangen har vi haft adgang til Revisionsdirektoratets arbejds papirer og har interviewet de ledende medarbejdere. Under vores revision af de væsentligste balanceposter ultimo 2009 har vi endvidere vurderet, om balanceposterne var korrekt opgjort primo med henblik på at vurdere, om bevægelserne i balanceposterne er afspejlet korrekt i regnskabet for 2009. Konklusioner fra denne gennemgang fremgår af afsnit 3.4 ovenfor om det omkostningsbaserede regnskab.

Revisionsdirektoratet tog i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 2008 følgende forbehold:

"Vi har som følge af forvaltningernes - herunder især Socialforvaltningens og Teknik- og Miljøforvaltningens - utilstrækkelige regnskabsmateriale ikke modtaget dokumentation for, at kommunens regnskabskrav er opfyldt for flere væsentlige balanceposter i årsregnskabet. Det er ikke praktisk muligt for os at give oplysning om den beløbsmæssige indvirkning på kommunens årsregnskab".

I 2009 har kommunen gennemført et udredningsarbejde med henblik på at sikre korrekt opgørelse og tilstrækkelig dokumentation for balanceposterne. Udredningsarbejdet har vist, at flere poster i primobalancen for 2009 skulle korrigeres, men med mindre væsentlige beløb.

For Teknik- og Miljøforvaltningen har vi efter aftale foretaget en gennemgang af åbningsbalancen for 2009 i oktober/november 2009. Åbningsbalancen for 2009 er udarbejdet af forvaltningen i forbindelse med projektet "Projekt God Økonomistyring", hvor stort set alle balancekonti er afstemt og udredt pr. 1. januar 2009. Forvaltningens udredningsarbejde har medført en række justeringer til åbningsbalancen for 2009, som reelt burde være bogført i 2008. Korrektionerne er bogført via resultatopgørelsen eller direkte på egenkapitalen med virkning for regnskabet for 2009. De foretagne korrektioner er ikke i sig selv væsentlige for den samlede vurdering af primobalancen for 2009.

For de væsentlige poster i den omkostningsbaserede balance har vi under revisionen af posterne ultimo 2009 vurderet opgørelserne af posterne primo. For flere poster er der foretaget korrektioner, som i et vist omfang kan henføres til primobalancen. Det er imidlertid vores opfattelse, at disse korrektioner ikke er så væsentlige, at de kan begrunde et forbehold. Korrektionerne er i 2009-regnskabet ført via egenkapitalen og har dermed ikke driftsvirkning.

Under vores gennemgang af de øvrige balanceposter har vi tilsvarende vurderet, at de væsentligste forhold er udredt, og at usikkerheden om primobalancen således nu er reduceret betydeligt. Vi vurderer derfor, at der ikke er behov for at opretholde forbeholdet for primobalancen.

5.8 Obligatoriske oversiger til regnskabet

Ved gennemgangen af de obligatoriske oversiger til regnskabet har vi gjort efterfølgende observationer i flere af udvalgsregnskaberne.

5.8.1 Oversigten "Redegørelse for arbejde udført for andre offentlige myndigheder i 2009"

Oversigten skal ifølge Indenrigs- og Sundhedsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner, afsnit 7.2.2.1.o, vise de opgaver, som kommunen har udført i henhold til lov nr. 548 af 8. juni 2006 om kommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder og kommuners samt regioners deltagelse i selskaber.

Vi har konstateret, at udvalgenes oversigter er mangelfulde. Mange oplysninger er ikke angivet, eller er angivet forkert. Efter lov nr. 548 kan der ikke uden for selskabsform udføres opgaver for andre, når værdien overstiger EU's tærskelværdi (ca. 1,5 mio.kr.) Mellem dette beløb og 0,5 mio.kr. skal opgaven have været i udbud. Forholdet kan imidlertid være det, at opgaven slet ikke er omfattet af bestemmelserne i lov nr. 548 - dette er tilfældet med hjemmel i særlovgivningen eller i kommunalfuldmagten. Vi skal henstille, at det i kommunens regnskabs-cirkulære bliver tydeliggjort, hvad oversigten skal indeholde.

5.8.2 Oversigten "Personaleoversigten"

Vi har konstateret en uoverensstemmelse mellem lønudgifterne i personaleoversigten og kommunens regnskab ifølge udtræksprogrammet RUBIN. Afvigelsen udgør 126,3 mio.kr., idet personaleoversigten udviser lønudgifter på 14.997,4 mio.kr., mens RUBIN udviser 14.871,2 mio.kr. Afvigelsen vedrører fire forvaltninger: Økonomiforvaltningen, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Socialforvaltningen og Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.

På baggrund af indhentede oplysninger kan vi konstatere, at afvigelsen skyldes regnskabstekniske fejl i Økonomiforvaltningen. Det er vores opfattelse, at personaleoversigten ikke er kvalitetssikret i fornødent omfang.

Vi skal henstille, at oversigterne fremover kvalitetssikres i fornødent omfang.

6. Øvrige oplysninger

6.1 Ledelsens regnskabserklæring

Som led i revisionen af vanskeligt reviderbare områder har forvaltningernes direktioner afgivet regnskabserklæringer over for os for regnskabsåret.

6.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet

I henhold til danske revisionsstandarder skal vi informere om forhold, som ikke er korrigeret i årsregnskabet. Denne oplysning skal gives for at sikre, at Borgerrepræsentationen er orienteret herom.

Vi har konstateret flere væsentlige fejl i det omkostningsbaserede regnskab, som har medført forbehold i vores revisionspåtegning, jf. ovenfor. Disse fejl burde efter vores opfattelse være identificeret i forbindelse med årsafslutningen inden afslutning af regnskabet.

Herudover bliver der erfaringsmæssigt konstateret fejl i forbindelse med administrationens udarbejdelse af bemærkninger til regnskabet og vores efterfølgende revision. De fejl, der findes efter afslutning af regnskabet, kan ikke rettes i regnskabet for det afsluttede år, og det er derfor naturligt, at der vil være enkelte ikke-korrigerede forhold i det endelige årsregnskab.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen er der konstateret følgende forhold, der ikke er indarbejdet i årsregnskabet:

Mio.kr. (+ betyder forøgelse)	Resultat	Egenkapital
SUF: Uafklaret difference vedr. passiver under statusafstemninger	7,0	7,0
SUF: Fejl ved regulering af anlægsværdier primo	0,0	-538,0
SUF: Akkumulerede afskrivninger omkostningsført	0,0	229,0
SOF: Afstemningsdifference boligsikring	7,2	7,2
SOF: Afstemningsdifference boligydelse	10,8	10,8
SOF: Manglende aktivering af anlægsudgifter	14,0	14,0
TMF: En ejendom mangler at blive afgangsført	0,0	-8,0
TMF: ABS' foreslåede nedskrivning af tilgodehavender er ikke bogført	-11,3	-11,3
BUF: Salg af pladser vedr. 2010 indregnet i 2009	-17,8	-17,8
BUF: Ikke-bogførte udgifter som anført i bilag til regnskabet	-23,7	-23,7
BUF: Fejlperiodiseret køb af it	-7,1	-7,1
BUF: Manglende indregning af nyt udlån til DKO	0,0	13,1
BUF: Manglende stillingtagen til anlægsudgifters aktivering	0,0	120,0
ØKF: Værdien af tilbagekøbsrettigheder er overvurderet	0,0	-222,0
ØKF: Tjenestemandspensionsforpligtelsen er skønsmæssigt undervurderet	0,0	-120,0
Påvirkning i alt	-13,7	-539,6

Økonomiforvaltningens direktion har over for os skriftligt bekræftet, at effekten af foranstående ikke-korrigerede forhold enkeltvis og sammenlagt efter direktionens opfattelse er uvæsentlig for årsregnskabet som helhed.

Under hensyntagen til omfang og art af de konstaterede forhold, kan vi tilslutte os denne vurdering.

6.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik

Til brug for vores revision har vi gennemgået Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller. Vi har endvidere undersøgt, om kommunen på alle væsentlige områder overholder god bogføringsskik. Konklusioner fra denne gennemgang er gengivet ovenfor under de relevante områder.

6.4 Andre opgaver

Vi har efter aftale med kommunen:

Ydet rådgivning og regnskabsmæssig assistance vedrørende følgende:

- Assistance til Teknik- og Miljøforvaltningen med udredning af balanceposter m.v.
- Vurdering af værdiansættelse og afstemning af tilgodehavender i balancen pr. 1. januar 2009
- Børne- og Ungdomsforvaltningen: vurdering af decentrale enheders opsparring
- Rådgivning om selvforvaltningsaftale for Brandvæsenet
- Notat til Teknik- og Miljøforvaltningen om moms og bogføringsmæssige regler for indkøbsfakturaer
- Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen: status for økonomistyring
- Afholdt kurser og deltaget i konferencer om moms, budgettering og økonomistyring
- Administrative omkostninger ved sygefraværsreform
- Effektivisering af borgerbetjening
- It-besparelsesinitiativer
- Effektiv håndtering af løntilskudssager
- Lean processer i ny K-kasse

Afgivet følgende revisionsberetninger og protokoller:

- Revisionsberetning for 2009 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion
- Beretning om revision af kommunens administration af byfornyelsesområdet for året 2009

Udarbejdet specifikke revisionserklæringer og -påtegninger mv. jf. bilag 1.

7. Opfølgning på revisionsbemærkninger fra 2008

På baggrund af vores revision kan vi opsummere status på bemærkningerne som vist nedenfor.

Sammenfattende er det vores opfattelse, at hovedparten af revisionsbemærkningerne er endeligt afklaret for 2009, og at de resterende er eller forventes afklaret i 2010.

Revisionsbemærkninger som videreføres	Opfølgning 2010
Økonomiudvalget	
2. Udarbejdelse af forretningsgangsbeskrivelse om udgifter til repræsentation, gaver mv.	Revisionsbemærkningen videreføres, idet vi ikke har modtaget forretningsgangsbeskrivelserne.
3. Implementering af grundlag for Børne- og Ungdomsforvaltningens overholdelse af aftale fra 1992 om pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet.	Anses for delvist afklaret, idet der er etableret en forretningsgang for fremtidig overholdelse af aftalen. Med hensyn til den manglende refusion for 2008 og 2009 henvises til foranstående afsnit "Tilskud til lærerpensioner".
8. Uoverensstemmelse mellem registreringerne i KØR og Navision i Københavns Brandvæsen	Revisionsbemærkningen videreføres, idet den tilrettede forretningsgang først er implementeret i 2010.

Børne- og Ungdomsudvalget	
17. Henstilling til, at budget og bogføring registreres korrekt	Revisionsbemærkningen indarbejdes i ny bemærkning herom.
Sundheds- og Omsorgsudvalget	
20. Manglende kontrol af de decentrale enheders overholdelse af forretningsgange, herunder aktivt ved stikprøvemæssige undersøgelser, samt manglende forretningsgangsbeskrivelse for køb af varer og tjenesteydelser.	Forvaltningen har efter det oplyste udarbejdet den manglende forretningsgang, men vi har endnu ikke modtaget denne.
Socialudvalget	
24. Mangler i regnskabsførelsen på de decentrale institutioner	Revisionsbemærkningen videreføres, idet der fortsat er mangler i regnskabsførelsen. Der henvises til afsnittet om institutionsbesøg.
26. Utilstrækkeligt ledelsestilsyn på statsrefusionsområdet	Revisionsbemærkningen videreføres, jf. beretningen om social revision. For 2010 er der skærpet ledelsestilsyn.
Teknik- og Miljøudvalget	
36. Håndtering af affaldsgebyrordningen lever ikke fuldt ud op til hvile-i-sig-selvordningen i miljøbeskyttelsesloven § 48.	Vi har fået oplyst, at Center for Miljø er i gang med at udarbejde forretningsgangsbeskrivelser for beregninger af takster for hvile-i-sig-selvordningen. Arbejdet er endnu ikke tilendebragt, hvorfor revisionsbemærkningen endnu ikke er afklaret

8. Afslutning

8.1 Erklæring

I henhold til lovgivningen skal vi erklære, at vi opfylder de habilitetsbetingelser, der er indeholdt i lovgivningen, og at vi under revisionen har modtaget alle de oplysninger, vi har anmodet om.

København, den 15. september 2010

Deloitte
Statsautoriseret Revisionsaktieselskab

Lynge Skovgaard
statsautoriseret revisor

Peter Meisner Sørensen
statsautoriseret revisor

Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisionserklæringer og -påtegninger mv.

I bilag til beretning om sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion, er angivet de tilskudsregnskaber, som er omfattet af den sociale revision. Herudover har vi afgivet revisionserklæringer om følgende tilskudsregnskaber m.v.:

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, BIF

- Aktive - hurtigere tilbage AMS, for 2009
- Ekstra jobkonsulenter, for 2009
- Forebyggende indsats for personer der har svært ved at fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet
- KKB konsortiet 1. og 2. halvår 2009
- Babysitting, børnepasningscertifikat for 2009
- Det gode grønne liv, for 2009
- Nye veje til øget fremmøde i jobcentre, for perioden 1. september til 31. december 2009
- Opgørelse vedr. EGU

Børne- og Ungdomsforvaltningen, BUF

- Etniske minoriteter på Højskole, for perioden 7. januar til 23. juni 2009
- Københavns Kommune Musikskole og Musikalsk grundkursus for 2008 og 2009
- For tidlig fødte børn i dagplejen, for 2009

Kultur- og Fritidsforvaltningen, KFF

- Det nye internet for tilskudsperioden 1. januar 2008 til 31. december 2009
- Det Digitale Lydbogsbibliotek, for tilskudsperioden 1. januar 2006 - 1. april 2009
- Nørrebro Park Skole - Etablering af niveaufri adgang samt handicaptolletter i eksisterende bygninger, for perioden 1. oktober 2008 til 1. oktober 2010
- Handicappedes deltagelse i folkeoplysende virksomhed i 2009
- Tilgængelighedsforanstaltninger Bellahøjbadet, for perioden 1. oktober 2008 til 1. oktober 2010
- Etablering af to elevatorer i Vesterbro ny skole, udbetalingserklæring, for perioden 1. oktober 2008 til 1. oktober 2010
- Honorarstøtte til rytmiske spillesteder for 2008
- Køb af refusionsgodkendte forestillinger af børneteater og opsøgende teater samt børneteater for skoler og institutioner for 2009
- Rytmiske spillesteder 2009
- Fremtidens pavillon på Kulbanevej, for perioden 4. september 2003 - 2. august 2010
- Renovering af naturvidenskabelige undervisningslokaler i folkeskolen for 2009

Socialforvaltningen, SOF

- Det gode ældreliv
- Gadejuristen, for perioden 1. december 2006 - 30. november 2007
- Takstberegningen for 2008 & 2009 for de boformer, som kommunen driver efter servicelovens §§ 109 & 110

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, SUF

- Nordisk Musik Camp, for perioden 2. november - 5. november 2009
- Regnbuen for perioden 1. marts 2008 - 1. marts 2009
- Liv og død på plejehjem, for perioden 1. januar 2007 - 31. december 2009
- Mere tværfagligt samarbejde for en bedre måltidsservice for beboerne, 2008
- Mændenes dag, 2008
- Rehabiliteringstilbud i Sundhedscenter for kræftramte, 2009
- Seniorprojektet - Minder giver motion, 2008

Teknik- og Miljøforvaltningen, TMF

- Verdens bedste cykelland, for perioden 1. december 2009 til 1. december 2010
- Pavillion Prags Boulevard, 2006
- Forankring af kvarterløft Nørrebro Park & Nord-vest, 2008
- Tilbagekøbsrettigheder afregning af statens rettigheder for 2008

Økonomiforvaltningen, ØKF

- Revisionserklæring på saldoopgørelse af momsrefusion for 2009
- Revisionserklæring på opgørelse af statens tilskud til lærerpensioner for 2008

Tilknyttede enheder

I forbindelse med revisionen af kommunen er vi i henhold til separate aftaler med de enkelte enheder valgt som revisor for følgende:

- SSP-samarbejdet i Københavns Kommune
- Thorvaldsens Museum
- Københavns Bymuseum
- By og Havn I/S
- Metroselskabet I/S